

L'àlbum il·lustrat com a eina per l'Educació Social

***Disseny d'un recurs educatiu per a la Biblioteca Just M.
Casero al municipi de Girona***

Treball de Pràcticum – Diplomatura d'Educació Social

Autor: Jordi Turon Juanola

Tutora: Eulàlia Guiu

Universitat de Girona, setembre de 2013

L'àlbum il·lustrat com a eina per l'Educació Social

Disseny d'un recurs educatiu per a la Biblioteca Just M. Casero al municipi de Girona

Treball de Pràcticum – Diplomatura d'Educació Social

Autor: Jordi Turon Juanola

Tutora: Eulàlia Guiu

Universitat de Girona, setembre de 2013

Descriptors:

Biblioteca, Educació Social, explicació de contes, àlbum il·lustrat

“En recontar un conte, en recitar un vell poema, en explicar una antiga història hem de ser capaços de crear aquella màgia dels contadors anònims, que sabien fer sorgir els personatges i les situacions del no res, i inventar altres mons; perquè la veu que reconta és una veu creadora, una veu que estimula i desperta la imaginació. La paraula segueix essent la més atractiva de les vies d'accés a la imaginació. La recuperació de l'oralitat en el procés d'aprenentatge de la llengua significa, sobretot, la recuperació de la consciència de la creativitat i la inventiva humanes.”

Janer Manila (1995:37)

“Al contar un cuento, no empezamos estableciendo objetivos y, sin embargo, los cuentos son unas herramientas para organizar y comunicar significados de un modo eficaz.”

Kieran Egan (1999:57)

Índex

1.- Introducció	6
1.1.- Justificació del tema	6
1.2.- Objectius del treball	9
1.3.- Estructura del treball.....	9
1.4.- Metodologia	10
2.- Marc teòric	12
2.1.- Recerca bibliogràfica	12
2.2 Definició de conceptes	15
2.2.1 Al voltant de l'àlbum il·lustrat	15
2.2.2. Al voltant de l'Educació Social.....	19
2.3.- Educació social i àlbums il·lustrats	22
2.4 Antecedents i evolució de l'àlbum il·lustrat	27
2.5 Comunicació directa: narrar un conte.....	35
3.- Marc pràctic.....	40
3.1.- Introducció	40
3.2.- Contextualització.....	40
3.2.1.- Descripció del barri de Pont Major	40
3.2.2.- Pla de Desenvolupament Comunitari (PDC)	42
3.2.3.-Biblioteca Just M. Casero	46
3.3.- Metodologia del recurs educatiu	52
3.4.- Proposta per a treballar l'àmbit de la Interculturalitat.....	54
3.4.1.- Introducció	54

3.4.2 Fitxes de l'àmbit : Interculturalitat.....	56
3.4.3.- Avaluació dels objectius	63
3.5.- Propostes per treballar l'àmbit de la Cultura de la Pau	64
3.5.1.- Introducció	64
3.5.2.- Fitxes de l'àmbit de la Cultura de la Pau	66
3.5.3 Avaluació dels objectius	73
3.6.- Proposta per a treballar l'àmbit de les persones amb discapacitats	74
3.6.1.- Introducció	74
3.6.2 .- Fitxes de l'àmbit: Persones amb discapacitat	75
3.6.3.- Avaluació dels objectius.	83
4.- Conclusions.....	85
5.- Bibliografia.....	90
6.- Annexos	94

1.- Introducció

El treball sorgeix arran de la motivació personal i professional de reflexionar sobre el paper de l'educador social en una biblioteca. Ara fa un any que porto a terme la tasca de dinamització de l'espai infantil de la Biblioteca Just M. Casero, situada al barri de Pont Major, al municipi de Girona.

L'objectiu d'aquest treball és mostrar l'àlbum il·lustrat com a una eina apta per a l'Educació Social i presentar un disseny de recurs per a una intervenció als usuaris de 6 a 9 anys de la Biblioteca Just M. Casero, partint de les necessitats del barri de Pont Major diagnosticades al *Pla de Desenvolupament Comunitari: Construïm Ponts* i de les demandes dels usuaris infantils de la biblioteca he prioritzat tres àmbits d'intervenció, marcant uns objectius per a cada un d'ells. Proposo l'àlbum il·lustrat com a eina pedagògica i l'educador com a mediador que realitza una tasca d'acompanyament en el desenvolupament personal i social de l'infant. La finalitat és aconseguir un bon punt de trobada entre adults, infants, literatura i educació.

Aquesta introducció consta de dues parts:

- Justificació de l'elecció del tema
- Objectius del treball

1.1.- Justificació del tema

Quan vaig llegir el *Pla de Desenvolupament Comunitari: Construïm Ponts* (a partir d'ara el citaré com a PDC), concretament "Prioritzar accions basades en

l'educació en valors", un dels objectius de l'àmbit de l'Entorn¹, vaig veure clar el treball de Pràcticum.

A casa, de ben petit, mai no hi van faltar els llibres i em passava hores llegint tot el que em queia a les mans. La meva afició als contes i als àlbums il·lustrats ja em ve des d'aquell moment, i aquesta és una de les inquietuds que m'ha portat a escollir aquest tema.

Quan vaig acabar COU, em vaig matricular a la llicenciatura de Filologia Catalana. No vaig completar la carrera i vaig optar per una altra de les meves inquietuds: canviar el món. Així va ser com vaig començar els estudis d'Educació Social.

I heus aquí dos mons units que es fusionaren en la meva pràctica laboral a la Biblioteca Infantil Massagran de Salt. Allí 4 professionals provinents del món social i docent, una mestra, una pedagoga, una psicòloga i un educador, formàrem un equip per atendre les necessitats educatives diàries de cent infants (guies en les tasques escolars, acompanyament en el procés de lectoescriptura i foment de la lectura). Es tractava d'un espai ideal per crear literatura i contes amb educació en valors.

Actualment, continuo treballant l'educació en valors des de l'educació no formal a la Biblioteca Just M. Casero. El treball d'un educador social en aquesta biblioteca és ampli, ja que realitza un treball comunitari en xarxa amb equipaments i serveis del territori, pares i agents socials, com per exemple el Centre Obert (CO) de Pont Major, el Centre Atenció Primària (CAP) o el Servei d'Intervenció Educativa (SIE) de Càritas, per explicitar-ne alguns.

Així doncs, de la passió pels llibres i de la pràctica laboral neix la necessitat de crear un recurs per a la Biblioteca Just M. Casero dins del PDC en què els àlbums il·lustrats en siguin l'eix vertebrador. El treball diari a la secció infantil m'ha fet adonar de la fascinació que desperten els àlbums il·lustrats a totes les edats i em fa arribar a la conclusió que són una bona eina per diferents motius:

¹ El PDC té tres àmbits d'Intervenció: Entorn, Família i Educatiu. Com a educador de la Biblioteca participo a les reunions del primer àmbit dins de la Taula de conflictivitat.

- Perquè transmeten un missatge clar, entenedor i atractiu (per la gran qualitat de les il·lustracions), característiques adients per a infants i joves.
- Perquè són concisos. Els autors d'àlbums il·lustrats fan un gran exercici de síntesi per fer arribar conceptes i emocions al receptor. El fet que puguin ser llegits o narrats en poc temps facilita la motivació i l'atenció dels infants.
- Perquè tracten una gran diversitat de temes i també per la utilitat de fer veure certes actituds i comportaments, per fer comprendre sentiments que té l'infant i saber-los expressar, per treure la por a la solitud de la foscor, per resoldre conflictes, per a canalitzar les emocions...
A tall d'exemple, l'àlbum *Pastís per a enemics* és un bon recurs per resoldre un conflicte d'enveges o baralles. Després de treballar-lo la tensió es rebaixa i s'obre l'esclletxa necessària per poder intervenir com a educador.

Així, serà objectiu d'aquest treball suggerir un seguit d'àlbums il·lustrats que siguin d'utilitat a l'hora d'introduir d'una manera agradable i a través de la literatura, diversos temes als infants, alguns d'ells difícils d'afrontar.

Molist (2003:18) cita a Carquain, S.(2003) que defensa l'emoció com a mitjà educatiu: *“Una història estableix un pont entre adults i infants, especialment en una època en la qual passem la major part del temps lluny d'aquests[...] Una història permet arribar a la confiança potser més eficaçment que si hom l'aborda de manera directa i frontal[...] El que diferencia el conte del discurs moralitzador és l'emoció[...] L'emoció que els infants senten davant la narració d'un conte obre en ells una mena d'esquerda[...] En aquest moment, l'infant està capacitada per comprendre-ho tot: els problemes greus, el sentiment dels personatges,[...] i els propis, és clar. L'emoció és una clau formidable d'accés a les idees”.*

L'afirmació de Carquain dota a l'emoció d'un paper primordial en el procés educatiu, concepte que un educador social, en el marc d'una biblioteca, ha de tenir en compte. L'empatia que l'infant crea amb les accions i els sentiments dels personatges del conte fa que els compari i els enfronti amb les accions i els sentiments propis i és en aquest "efecte mirall" quan l'infant s'adona que allò que sent no és estrany, sinó que és comú; d'aquesta manera es consola i es va coneixent.

1.2.- Objectius del treball

Aquest treball té tres objectius:

- Redescobrir la vessant educativa, a més de la pròpia, l'artística, de la literatura infantil i dels àlbums il·lustrats.
- Fer una proposta en la qual els àlbums il·lustrats siguin eines pedagògiques útils per a l'educació social, també aptes per a altres professions com mestres, bibliotecaris, pedagogs, narradors de contes o fins i tot pares i mares.
- Elaborar el disseny d'un recurs per a una intervenció a la Biblioteca Just M. Casero en el marc del *Pla de Desenvolupament Comunitari: Construïm Ponts* a partir d'àlbums il·lustrats.

1.3.- Estructura del treball

Aquest estudi està dividit en tres blocs. El primer presenta els objectius del treball (ja esmentats a l'apartat previ) i la metodologia emprada en la seva realització.

El segon bloc és el marc teòric. És en aquest punt en què anoto les fonts bibliogràfiques trobades, la definició de conceptes claus (educació social i àlbum il·lustrat) i la relació que s'estableix entre aquests. Incloc, a més, els antecedents dels àlbums il·lustrats i l'evolució històrica. Finalment, apporto indicacions dirigides a l'educador per tal d'oferir eines per fer la narració del conte/àlbum il·lustrat.

El tercer punt és el marc pràctic. Primer, faig una contextualització amb una descripció del barri de Pont Major. A continuació, presento el PDC (*Pla de Desenvolupament Comunitari: Construïm Ponts*) com a eix vertebrador de tots els serveis i equipaments del barri. Segueixo amb la presentació de la Biblioteca Just M. Casero i de la figura de l'educador social en aquest equipament. Tot seguit, després d'identificar les prioritats dels usuaris infantils, exposo el recurs educatiu per a la Biblioteca Just M. Casero, des de la metodologia fins a la tria dels àmbits que es treballaran amb els àlbums. Per concloure, acabo amb les fitxes pedagògiques dels àlbums i l'avaluació dels objectius plantejats.

Per acabar el treball presento les conclusions generals, on hi reflecteixo les expectatives inicials i la valoració final, la bibliografia i els annexos.

1.4.- Metodologia

Conèixer el *Pla de Desenvolupament Comunitari* i, en concret, l'objectiu "Prioritzar accions basades en l'educació en valors" em va fer posar en marxa. Conèixer àlbums il·lustrats aptes per a educar en valors va ser la primera acció. La narració de contes sempre és una activitat que congrega una vintena d'usuaris motivats de 5 a 9 anys. Els àlbums escollits tracten tota mena de valors que afavoreixen la convivència i la interculturalitat (conceptes clau davant la fragmentació i segregació existent al barri de Pont Major).²

Per a la realització del marc teòric, he fet una recerca a fi de documentar-me i justificar teòricament la hipòtesi que els àlbums il·lustrats són funcionals com a eines

² Veure Annex 1: *Pla de Desenvolupament Comunitari: Construïm Ponts* (PDC).

per a l'educació social. La recerca ha estat primordialment bibliogràfica. L'absència de publicacions que relacionen explícitament els conceptes educació social i àlbums il·lustrats n'ha dificultat l'estudi. Sí que n'existeixen, però, que estableixen la relació d'educació en valors i contes (veg. apartat 2.3 Educació Social i àlbums il·lustrats).

La bibliografia consultada per a la definició de conceptes relacionats amb l'educació social i l'animació sociocultural (a partir d'ara ASC) és àmplia. Cito obres d'autors amb un corpus pedagògic reconegut com Petrus (1997), Quintana (1984), Perez Serrano (2003), Parcerisa (1999) i Trilla (2005); també una obra relacionada amb el cinema i l'educació no formal d'un autor poc conegut, Espelt (2002). Duran (2005) i Salisbury (2005) principalment, m'han guiat pels antecedents i l'evolució de l'àlbum il·lustrat.

El treball quotidià de la biblioteca i el contacte directe amb els usuaris infantils ha estat una altra font d'informació per tal de planificar les accions de la proposta d'intervenció i de fer la tria d'àlbums. L'observació dels contes que els usuaris infantils trien lliurement em dóna la idea de quins són els contes que més agraden, i aquest ha estat un paràmetre que he seguit.

Per a la realització del marc pràctic, primer he contextualitzat el barri de Pont Major i obtingut dades quantitatives de la població de Pont Major. Ha estat possible després de mantenir una trobada amb l'educadora social del Servei Bàsic d'Atenció Social Ter (a partir d'ara SBAS Ter) Montse Rigau, que m'ha proporcionat el diagnòstic de l'anàlisi de necessitats de la població del Barri de Pont Major de 2009. Alhora he recollit dades de la Biblioteca Just M. Casero amb l'inestimable ajuda de la Maria Pastells bibliotecària de la secció infantil, la Lídia Salvador directora de la Biblioteca Marià J. Casero i de tot l'equip.

La interacció i el treball en xarxa amb els agents del barri, sobretot els professionals del SIE i del CO, m'han ajudat a emmarcar el recurs d'educació en valors dels àlbums il·lustrats dins del PDC. Les reunions periòdiques, setmanals en el cas del CO, han afavorit el coneixement de l'entorn familiar dels usuaris que compartim amb la biblioteca, fent d'aquesta manera una tasca comuna i d'unificació de criteris de cara al treball amb les famílies desenvolupament del infants.

2.- Marc teòric

El marc teòric està format per sis apartats:

- Fonts bibliogràfiques i una posterior reflexió.
- Espai per a la definició de conceptes clau: educació social i àlbum il·lustrat.
- Relació entre l'educació social i la funció pedagògica de l'àlbum il·lustrat. Aquesta ha de ser la demostració de la hipòtesi del segon objectiu del pràcticum.
- Antecedents i evolució històrica de l'àlbum il·lustrat.
- Recomanacions per narrar amb èxit un conte; apartat primordial per a l'educador a la biblioteca.
- Entendre la il·lustració. La meitat del significat total rau en la imatge, per tant n'és imprescindible una reflexió.

2.1.- Recerca bibliogràfica

En aquest apartat vull exposar les publicacions que he consultat per tal de documentar-me. Fent la recerca bibliogràfica he constatat que existeixen diverses publicacions que aproven l'ús del conte des de l'ensenyament reglat escolar, com Kieran Egan (1999)³, però poques des de l'educació social. La documentació trobada a tal efecte són treballs de pràcticum d'estudiants de la Universitat de Girona. Són estudis que valoro positivament que aborden el primer i segon objectiu del meu estudi⁴:

³ Kieran Egan (1999) defensa una alternativa a l'aprenentatge en l'educació infantil. Presenta estratègies perquè el docent sigui un bon narrador de contes i justifica l'estructura i l'encant del conte com a recurs per a la transmissió de coneixements en l'educació formal.

⁴ Veg. apartat 1.2.

- Balés⁵(2000) defensa que les històries contades proporcionen elements necessaris per tal que els infants estructurin la seva personalitat i possibilitin la seva integració dins la societat. Amb un llenguatge entenedor argumenta l'ús del conte per a l'educació social.
- Mullera⁶ (2003) planteja el conte com a eina de transformació social i el situa com a eix de la seva intervenció educativa a Nicaragua. La finalitat és fer reflexionar sobre les problemàtiques diàries de la població mitjançant la ficció. Posteriorment fa una proposta educativa mitjançant un companyia de teatre.

La meua aportació vers els estudis citats anteriorment és l'actualització de l'argumentació de l'ús de la narració d'històries com a eina educativa i l'especialització dels àlbums il·lustrats com a material emprat. El conte té en compte el text, i aquest és el que aporta el significat; en el cas de l'àlbum il·lustrat també se li ha de sumar la imatge. Emmarcaré la figura de l'educador social i la seva tasca a la Biblioteca Just M. Casero, i proposaré una recurs educatiu en què l'àlbum sigui el catalitzador dels aprenentatges.

Un bon estudi on s'analitzen els contes i els valors implícits que contenen és de Nieto i González (2002)⁷. Parteixen de la *pedagogia dels valors*, que considera que els valors poden ser descoberts en la literatura infantil i incorporats a l'infant. Fan un anàlisi de contes destinats als alumnes de 3r i 4t de primària i n'estudien els tipus de valors que contenen i en quin percentatge⁸. La valoració i les conclusions de l'estudi m'han guiat la tria dels àlbums pel disseny del recurs educatiu.

Com he comentat anteriorment, buscant bibliografia m'he adonat que la relació entre educació social i àlbum il·lustrat és un àmbit d'estudi poc documentat. L'àlbum és una de les manifestacions artístiques menys estudiades dins de la recerca

⁵ Balés, Coralí (2000). *Heus ací que un bon dia...* Realitza un bon treball de recerca dedicat al món dels contes i en justifica la seva finalitat educativa. Tutor: Joan Colomer.

⁶ Mullera, Anna (2003). *El conte com a eina de Reflexió. Una aventura experimentada per la Compañía Colorín-colorado a Nicaragua*. Tutor: Alfons Martinell i Sempere, UdG.

⁷ Nieto Martín, Santiago; González Pérez, Josefa (2002). *Los valores en la Literatura Infantil. Estudio empírico. Técnicas y procedimientos de análisis*. Aral Editores, Valladolid.

⁸ Veg. apartat 2.3 Educació social i àlbums il·lustrats.

pedagògica i existeix una mancança d'elements referencials. Duran, T. (2007) ha realitzat una gran tasca relacionant els àlbums il·lustrats i la pedagogia, concebut la literatura infantil com una forma de representació simbòlica que estimula el pensament, aquest concepte de literatura de Duran és un bon motiu per fer de l'àlbum il·lustrat una eina per a l'educació social.

Existeixen altres tipus de publicacions que reflexionen sobre l'educació en valors, i que són veritables guies de consulta d'obligada lectura per als professionals d'una biblioteca com per exemple l'obra de Molist *Els llibres tranquils* (2003). A partir de valors i trets psicològics, Molist fa una tria molt acurada de contes i d'àlbums en què prioritza la vessant estètica davant de la finalitat didàctica, . Molist (2003:20) busca històries que facin arribar un tema a través d'una bona història, *“obres en les quals la idea de fons sigui transmesa d'una manera indirecta, subtil i delicada, no doctrinària ben al contrari de certes obres que de tan directes es converteixen més en llibres de coneixements que no pas en llibres d'imaginació”*.

Són àlbums que funcionen i amb els quals he practicat a la biblioteca narrant-los a infants de 6 a 9 anys. Quan dic que funcionen amb refereixo que els infants es fan seu l'argument, es senten induïts a crear empatia amb el personatge i, característica clau, tenen un final “esperançador”. Aquest concepte d'esperança significa que el conflicte plantejat al conte queda resolt i l'infant que ha viscut el conflicte com a propi s'adona que aquest té solució, fent una associació d'idees que li aporta seguretat. El criteri de selecció de Molist (valoració estètica i pedagògica) és el que he seguit en la meva recerca d'àlbums per treballar els àmbits del marc pràctic. En alguns casos he igualat la vessant didàctica amb l'estètica, ja que per a un educador social que exerceix en una biblioteca l'aspecte pedagògic és essencial.

2.2 Definició de conceptes

En aquest apartat defineixo els conceptes clau que apareixen al treball: educació en valors, educació social, conte i àlbum il·lustrat. Divideixo la reflexió en dues seccions: a la primera tractaré el conceptes al voltant dels àlbums il·lustrats i a la segona teoritzaré al voltant de la visió de l'educació social en què baso la meua pràctica a la biblioteca.

2.2.1 Al voltant de l'àlbum il·lustrat

En primer lloc defineixo què entenem per conte i àlbum i plantejo la il·lustració narrativa com a diferència entre aquests dos. Seguidament relaciono la il·lustració amb diversos àmbits i exposo les seves funcions i de com des de l'educació en valors ens en servim.

Aquest treball reflexiona al voltant de l'educació en valors transmesos pels contes. Si pensem i vivim el *valor* com *“un model ideal de realització personal que intentem plasmar a la nostra conducta, constituint una creença bàsica a través de la qual interpretem el món i donem significat als fets i a la nostra pròpia existència”*, (Nieto i González, 2002:23), concebem el *valor* com el “motor” de les nostres accions. El període d'adquisició dels valors es perllonga durant tota la vida, però la infantesa, és una època formativa i en constant creixement personal i comunitari, per aquest motiu una proposta dirigida a l'adquisició de valors en edat prematura és primordial.

Històricament els contes han servit per ser transmissors del coneixement didàctic i alhora formadors en valors i moral. Segons el *Gran Diccionari de la Llengua Catalana*⁹ (1998:423) podem definir el *conte* com una *“Narració generalment breu, d'un fet o fets reals, llegendaris o fantàstics, la finalitat consisteix, a més d'entretenir i divertir, moralitzar”*. És important aquesta dicotomia de la doble finalitat d'entretenir i moralitzar, perquè ve a ser una mena de precedent de la pedagogia del lleure. De la

⁹ *Gran Diccionari de la Llengua Catalana*. (1998). Barcelona: Enciclopèdia catalana.

definició de conte s'ha de destacar la importància predominant del text sobre la imatge, en què la il·lustració és una mera traducció gràfica del text, sense sumar contingut a la interpretació de la creació. La seva abolició de l'obra no faria perdre cap element del significat total. Aquest és un dels trets diferencials amb l'àlbum. La imatge és captivadora per als infants i saben discernir el contingut del significat de la imatge d'un àlbum il·lustrat.

La paraula *àlbum* és de recent incorporació al diccionari català. La seva definició permet observar l'evolució històrica del terme. El *Gran Diccionari de la Llengua Catalana* (1998:61) el defineix com un "*Llibre en blanc destinat a escriure-hi poesies, màximes, música, col·leccionar-hi signatures dibuixos, fotografies, etc. / Col·lecció relligada del format d'un àlbum*". El *Diccionario de la Lengua Española* (2001:62)¹⁰ de la Real Acadèmia recull, també, aquest concepte de "*Libro en blanco, comúnmente apaisado, y encuadernado con más o menos lujo, cuyas hojas se llenan con breves composiciones literarias, sentencias, máximas y piezas de música, firmas, retratos, etc...*". Si comparem la definició de conte i àlbum, destaca el fet que la imatge entra en escena. Ja no parlem només de narració, de literatura o de paraules, també la imatge, complementa el significat total que percep el lector. Aquesta és la característica que individualitza l'àlbum il·lustrat del conte: dota la imatge d'una importància narrativa comparable a la del text.

Per ajustar-nos una mica més a delimitar la definició d'àlbum podem seguir les pautes de Davis Lewis que, citat a l'obra de Duran (2007:198), exposa: "*Podem considerar l'àlbum com un objecte cultural en forma de llibre, fruit d'una experimentació entre els llenguatges visuals i textuais –que mantenen un forta i dependent penetració i interpretació entre sí- adreçat a un públic que no ha de ser infantil forçosament, i un artefacte que es pot contemplar com a testimoni de l'evolució cultural, social tecnològica i artística del nostre temps*". Lewis reafirma que els àlbums il·lustrats no són només un producte dirigit a un públic infantil, afirmació que es demostra a la biblioteca on aquest tipus de publicacions són les més demanades per usuaris de totes les edats.

¹⁰ *Diccionario de la Lengua Español*. (2001). Madrid: Real Academia de la Lengua.

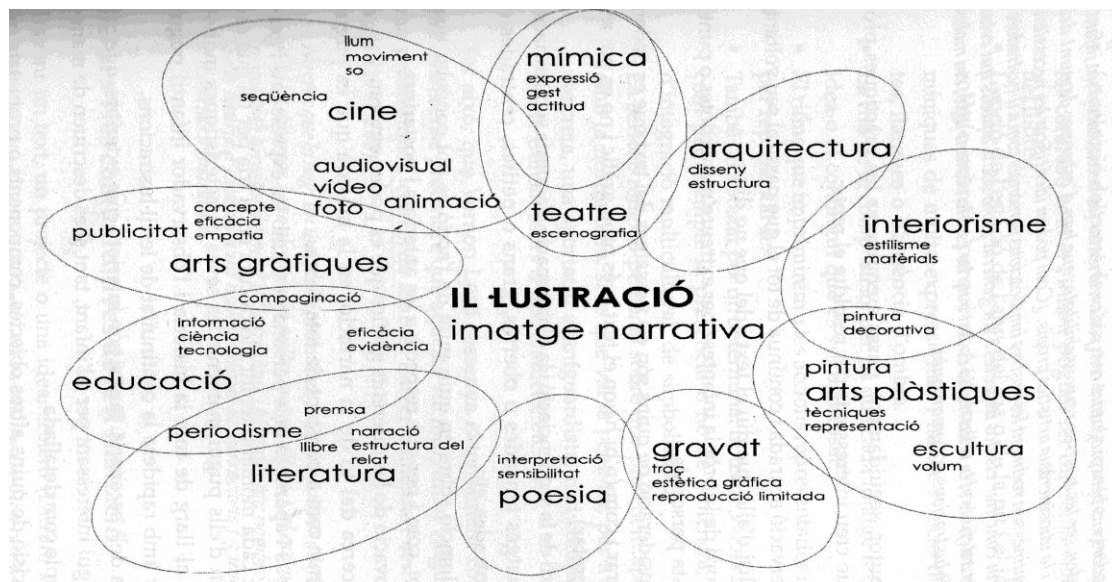
Els autors dels àlbums il·lustrats han experimentat amb el text i la imatge, com ho ha fet el cinema o la fotografia. Per expressar, a la imatge no li calen les paraules, de la mateixa manera que tampoc al text li calen les il·lustracions. En els àlbums, text i imatge, es troben en una situació d'interdependència. *“Un libro ilustrado es texto, ilustraciones, diseño total; una pieza fabricada y un producto comercial; un documento social, una experiencia para el niño. Como forma de arte, gira en torno a la interdependencia de imágenes y palabras, al juego simultáneo de dos páginas enfrentadas y a la emoción que supone pasar la página.”* (Martin Salisbury, 2005:75).

Existeixen dubtes per afirmar que totes les imatges són il·lustracions però els autors coincideixen en dues opinions: considerar totes les il·lustracions imatges i la dificultat de definir-les. Un altre cop és Duran (2007) qui ens dóna la clau per entendre-ho, recollint i citant un esquema de Claude Lapointe¹¹ que argumenta que la il·lustració és una imatge narrativa que s'ha de jutjar des de diversos criteris, ja que l'il·lustrador manipula elements de diversos àmbits *“de creació d'imatge i de comunicació orbitant al seu voltant permetent comprendre'n les tendències, els estils i gèneres”*. Duran (2007:85) adjunta un gràfic en què es veuen clarament els àmbits que envolten il·lustració, des del món del tractament de la imatge i el seu disseny, remarcant-ne el caràcter narratiu i poètic, i acabant per la seva funcionalitat educativa.¹²

És interessant observar la relació dels aspectes que envolten la il·lustració. El concepte educació formal i reglada de Claude Lapointe, dista del concepte d'educació social amb el qual relaciono la força de la imatge narrativa de la il·lustració. Lapointe la connecta amb la literatura del periodisme i la compaginació de les arts gràfiques.

¹¹ Claude Lapointe és il·lustrador i escriptor. Ha publicat tres obres, només una d'elles traduïda al castellà. Lapointe, Claude (2007). *Diario para el aprendiz de ilustrador*. San Pablo, Madrid. La seva tècnica es basa en el cinema i la fotografia, i empra material reciclat (cartró, metalls...) per realitzar les seves il·lustracions.

¹² Il·lustració 1. Gràfic que relaciona la il·lustració amb diversos àmbits. Extreta de Duran(2007:85).

Il·lustració 1 Gràfic que relaciona la il·lustració amb diversos àmbits.

Reflexionant-t'hi, en aquest pràcticum em serveixo de l'aspecte narratiu de la il·lustració i en faig un ús pedagògic amb la finalitat d'educar en valors.

La il·lustració és un llenguatge que beu de diferents fonts i pot ser tractada des de molts àmbits. M'he preguntat per la seva utilitat i és Obiols (2004:34) qui reflexiona sobre el tipus de funcions que tenen les il·lustracions:

- Mostrar el que no expressen les paraules.
- Redundar el contingut del text.
- Decorar i embellir.
- Captar i mostrar parcel·les del món que ens envolta.
- Enriquir a qui les observa.

Aquestes funcions de les il·lustracions d'Obiols, i en concret la quarta i cinquena funció, són les que han de servir a l'educador per familiaritzar progressivament l'infant amb els valors de convivència que plantejo a l'acció del marc pràctic.

A tall d'exemple, una imatge val més que mil paraules:

Il·lustració 2 La comunicació visual.

Aquesta il·lustració de Piérola, M. (1998)¹³ és molt significativa. Per una banda, copsa la relació de la il·lustració amb un plànol contrapicat, clara herència del cinema i, per altra banda, veiem un nen perdut a la ciutat, enmig d'adults que caminen en totes direccions. Un infant davant d'aquesta il·lustració no necessita les paraules per tal d'entendre els sentiments de petitesa i confusió del protagonista. El procés d'empatia que realitza vers aquest nen li fa entendre la narració de la il·lustració.¹⁴

2.2.2. Al voltant de l'Educació Social

En aquest apartat em posicionaré davant de quin model d'educació social guia la meva pràctica a la Biblioteca Just M. Casero. La defensa de l'ASC com a metodologia i l'àmbit de l'educació no formal com a espai idoni per a la paidocenesi¹⁵, conclou l'apartat.

Educació Social (ES) és un concepte ampli i que dimensiona la persona dins la societat, com a individu i com a membre d'aquest col·lectiu. En funció de quina d'aquestes dues opcions es prioritzi variarà la definició d'ES. M'agrada l'objectiu que

¹³ Piérola, Mabel (1998). *No sé*. Madrid: Ed. SM.

Il·lustració extreta de http://porunainfanciallengadasonrisas.blogspot.com.es/2011_04_01_archive.html
Recuperat 16 juliol 2013

¹⁴ Aquest procés es tracta a l'apartat 2.3 *Educació Social i àlbums il·lustrats*.

¹⁵ Petrus (1997:30)

“L’ES tracta de formar a l’individu els sentiments socials, les actituds socials i una consciència de la solidaritat amb tots els homes i pobles” (Quintana, 1984:169). Aquesta finalitat de l’ES prepara l’individu perquè assoleixi un rol social integrador, de la mateixa manera que l’educació en valors prepara els infants per desenvolupar-se en societat i els dota actitudinalment per a la convivència. Però no només l’educació social té la perspectiva de ser una estratègia per a integrar l’individu a la societat, té, a més, la perspectiva que l’individu que forma part d’aquesta pugui també transformar-la.

El concepte d’ES com a adquisició de competències de Vygostky (1977:80) explica la construcció de la personalitat a partir de les relacions que creem mitjançant el llenguatge i la comunicació. Petrus (1997:22) cita Habermas quan diu que la socialització no és només un procés racional, *“sinó més aviat el resultat d’un procés afectiu i comunicatiu”*. Per tal d’assolir les competències socials, l’individu ha de ser actiu i motor del seu desenvolupament. Així, considero que educar per a la participació social és donar eines per a la canalització de les emocions i l’expressió dels sentiments. Aquest procés afavoreix la integració social de l’individu.

Valoro l’ES com l’acció educadora de la societat, de fet és la paidocenosi plantejada per Petrus¹⁶ quan assegura que l’educació és el resultat d’un variat conjunt de circumstàncies i estímuls que van molt més enllà de l’escola i l’ensenyament reglat, dotant d’aquesta manera a l’educador d’un paper predominant en l’educació no formal. Així, per ell *“l’educació és el conjunt d’estímuls (paidocenosís) que de manera eficaç possibilita que una societat disposi d’un major nivell de socialització”* (Petrus, 1997:30). A partir d’aquest plantejament l’ES és un instrument per a la inserció social. Aquesta idea de societat educadora i d’ES com a instrument d’inserció entronca amb la feina d’educador a la biblioteca i amb el caràcter inclusiu que proclama la UNESCO¹⁷. El recurs educatiu que plantejo al marc pràctic s’inspira en el setè objectiu del citat manifest *“encoratjar el diàleg intercultural i afavorir la diversitat cultural”*.

¹⁶ Petrus (1997:30)

¹⁷ A l’annex 2 adjunto el Manifest de la IFLA/UNESCO sobre la Biblioteca Pública (1994)

Tal com succeeix a la biblioteca, Petrus assenyala que l'ES també ha d'intervenir educativament a la població normalitzada¹⁸ i no només en aquella considerada marginal i/o en procés de ser-ho. L'ES és un recurs per millorar la pròpia societat, revisió constantment els principis en què es sustenta la societat i la mateixa educació social.

Per enquadrar metodològicament l'acció i l'àmbit d'intervenció d'un educador a la biblioteca he consultat la classificació que fa Parcerisa (1999:33). La pràctica s'engloba dins de l'ASC, ja que el recurs que plantejo es realitza fora de l'àmbit escolar i dins de la pedagogia del temps lliure. Quan es parla d'ASC com a concepte es parla alhora de pràctica, metodologia, conjunt de tècniques, àmbit d'intervenció... Pere Soler (2005:27) considera que l'ASC busca que el grup sigui autònom i protagonista del seu creixement. La tasca de l'educador és proporcionar els recursos i eines necessàries per a què el grup pugui aconseguir allò que necessita i desitja. És a dir, l'educador facilita que el grup autoevolucioni. He emprat, en part, aquesta metodologia, doncs he plantejat la intervenció educativa a partir de les demandes i expectatives que tenen de la biblioteca els usuaris infantils. Dic en part, perquè la tria d'àlbums i les activitats per a reflexionar sobre els valors parteixen de l'educador.

Crec convenient reflexionar al voltant de la idoneïtat de l'educació en l'àmbit no formal, com és una biblioteca. Ramon Espelt prové del món del cinema i recolza el caràcter pedagògic d'aquest¹⁹. Espelt (2001:13) considera la superioritat de l'educació no formal (que va gaudir d'una forta expansió als anys 70 del s.XX), com el mitjà més eficaç per tal de satisfer les necessitats d'aprenentatge de la societat. També perfila la diferència entre educació formal i informal. Per a l'autor l'educació formal és *"el sistema educatiu estructurat jeràrquicament i graduat cronològicament, que va des de l'escola primària fins a la universitat i que engloba, a més d'estudis acadèmics generals, una varietat d'institucions i programes especialitzats per a la formació professional i tècnica, mitjançant la dedicació completa a l'estudi"*. I la educació informal és *"el procés que té lloc durant tota la vida i per la qual tot individu adquireix*

¹⁸ Petrus (1997:33)

¹⁹ Espelt, Ramón (2001): *Jonás cumplió los 25. La educación formal en el cine de ficción 1975-2000*. Barcelona: Ed. Laertes.

actituds, valors habilitats i coneixements, a partir de l'experiència diària i de les influències i recursos educatius del seu ambient: la família i els veïns, el treball i el joc, el mercat, la biblioteca i els mitjans de comunicació." (Espelt, 2001:14). A la biblioteca coincideixen dos tipus d'educació, la no formal (per part de l'educador) i la informal (relacions entre usuaris).

Espelt (2001:14) defineix la educació informal com aquella que es dona de forma no intencional i no planificada en la pròpia interacció quotidiana²⁰, per tant, si entenem l'educació com el centre de l'apropiació cultural, sembla clar que s'estén més enllà de l'àmbit l'escolar. Tal com deia Petrus²¹ amb la seva concepció d'ES com a paidocnosi, totes les circumstàncies que envolten l'individu exerceixen una notable influència educativa.

El recurs educatiu que presento en el marc pràctic s'emmarca dins de l'educació no formal, ja que en tot moment es parteix de la clara voluntat d'incidir i educar. Considero que els contes i àlbums il·lustrats són una constant font educativa per a la nostra societat com a introductora de valors, models, actituds i comportaments. L'àlbum, doncs, ben canalitzat com a troballa voluntària per a l'infant o grup, i amb acompanyament, és útil com a eina educativa a l'hora de transmetre continguts educatius i desenvolupar una actitud crítica davant l'entorn que ens envolta que, encara que de vegades s'oblida, ha de ser el principal objectiu de l'educador i un dels objectius personals que m'he marcat en aquest treball.

2.3.- Educació social i àlbums il·lustrats

En aquest apartat vull relligar els conceptes claus: educació social i àlbum il·lustrat per tal de fer bona la hipòtesi de treball: l'àlbum és apte per ser una eina per a l'ES. Tractaré sobre el paper de l'emoció en el procés d'empatia de l'infant cap als

²⁰ Espelt (2001:14)

²¹ Petrus (1997:30)

personatges de ficció i sobre la creació del vincle afectiu amb l'adult/educador. Amb l'estudi de Nieto i Gonzalez (2002) mostraré els tipus de valors que contenen els contes i finalitzaré amb una experiència real que aprofiten els àlbums il·lustrats per a acollir joves alumnes immigrants.

L'emoció és la base del principi d'identificació amb el personatge. La nostra cultura es recolza excessivament i quasi exclusivament en la mediació conceptual. La paraula dita sobre els fets del nostre món sembla que només pugui fonamentar la seva credibilitat en el concepte, oblidant que la dimensió imaginativa, emotiva i/o instintiva poden ser una bona eina, apta educativament per motivar, conscienciar i analitzar críticament els aspectes socials i les seves conseqüències. Egan (1999:45) afirma que l'educació és *"un assumpte en gran mesura lògic i estrictament emocional, vista a través dels models dominants de planificació i emoció"*. Afirma, també, que l'emoció en l'àmbit reglat queda relegada a un paper secundari, i tot allò afectiu queda restringit a les arts.

En una cultura científica preval el concepte, però des de l'ES s'ha d'aspirar a una pedagogia que no eduqui només per a la ciència (sense rebaixar-li importància) sinó que abrasi altres esferes de l'existència i no les relegui a un ordre inferior. Duran (2002:7) cita Joan Salvat-Papasseit que ho exemplifica meravellosament:

"Papá ha escrito una O. Sobre un fondo negro y brillante de azabache, una circunferencia de un blanco magnífico. Y ha preguntado:

-Salometa: ¿qué letra es esa?

Y la niña:

- No es ietra! La iuna, és! La iuna!!"

En tot cas, l'objectiu és que els dominis de les qualitats humanes s'uneixin perquè unes arribin allà on no arriben les altres. Es tracta d'aprofitar el poder emocional d'interiorització i d'identificació de l'àlbum il·lustrat (text i imatge) amb finalitats didàctiques, integrant pedagògicament sensibilitat i intel·ligència, els recursos teòrics i pragmàtics amb la visió artística i emotiva. En aquest concepte d'integració és on

podem comprendre l'ús educatiu dels àlbums il·lustrats, i en el moment de plantejar a la biblioteca activitats relacionades amb aquests m'he adonat que s'associa al plaer i a la distensió, cosa que fa que la disposició per part dels infants sigui favorable des d'un inici.

L'educador ha de fer de pont entre l'àlbum i l'individu o el grup. Per tant en una narració es dona una doble comunicació: narració del conte i visualització de les il·lustracions. Per assumir la funció de contacontes, l'educador ha de tenir clar que l'infant davant d'una sessió ha de sumar la seva veu i la imatge de l'àlbum i ha de construir la significació a partir del que expressen els dos codis (verbal i gràfic) en la seva interacció.

L'educador a la biblioteca ha de ser un bon narrador de contes.²² Durant l'acte d'escoltar la narració d'un àlbum il·lustrat hi intervenen com a mínim dos sentits: l'oïda (que copsa la narració) i la vista (les il·lustracions). Per aconseguir la seva finalitat l'educador ha de saber comunicar i l'infant ha de ser actiu en la recepció (escolta activa) ja que *“la major part d'informació que rebem en els contactes interpersonals ens arriba a través d'aquests dos receptors (el so i la visió). El llenguatge verbal és un sistema que té un mode operatori i auditiu. Visual en el llenguatge escrit. El gest, el moviment del cos, el paisatge, la pintura... són visuals. Van interconnectats, ja que el gest acompanya la paraula, i la paraula acompanya a la imatge. Perquè en realitat allò que existeix és l'acte de comunicació, i hi participen una munió de sistemes que van de l'inconscient més profund a un grau elevat de consciència. A tall metodològic, tanmateix, és bo destriar les sensacions i dividir els espais de percepció a distància en visuals i auditius.”* (Sebastià Serrano, 1980:91).

L'oralitat o la narració de l'àlbum relliga el vincle afectiu i cognitiu entre l'infant i l'adult. Duran (1995:73) n'explica el procés:

- Existeix la identificació, la trobada entre l'exterior (els sentiments del personatge del conte) i l'interior (els sentiments propis).

Conclusió: Allò que li passa a ell també em passa a mi.

²² En l'apartat 2.5 *Comunicació directa: Narrar un conte* recullo les indicacions per narrar amb possibilitats d'èxit.

- Aquest sentiment és expressable.
- Si es pot expressar vol dir que és comú.
- Si és comú i expressa el meu sentiment , vol dir que allò que sento és també comú. Aquesta premissa permet la socialització de l'infant, la que lliga el món interior i exterior, l'individu i la societat.
- Aquell qui ha verbalitzat als meus sentiments, aquell qui m'ha integrat dins una comunitat, aquell qui m'ha donat la seguretat és el meu amic. Aquesta és la conclusió afectiva final que no practiquen només els infants davant l'adult, també aquests entre ells.

La ficció del conte és un element facilitador per a la pràctica educativa. Sovint és més senzill parlar dels sentiments i emocions d'un personatge que dels propis. Una vegada ha finalitzat la tensió del conflicte i l'infant ha viscut el procés emocional del personatge amb el qual s'ha identificat, és recomanable que ho canalitzi i ho sàpiga expressar. Aquest exercici de manifestar les emocions alienes l'ajudarà a expressar les pròpies.

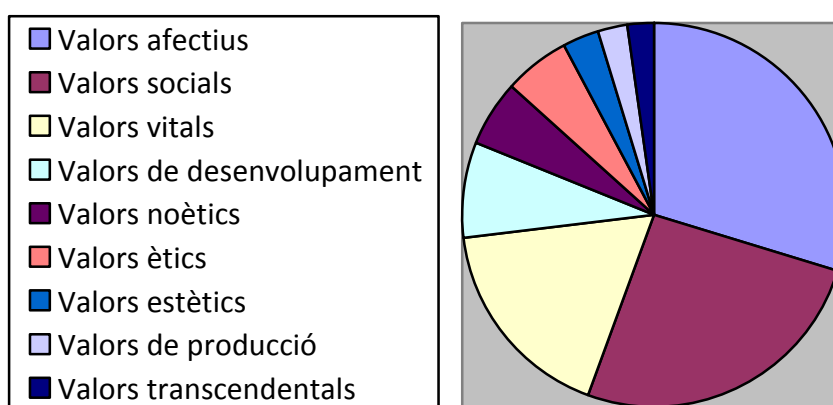
Dia a dia, com a educador, em qüestiono sobre quins valors s'ha de crear empatia i quins són els àlbums que els recullen. Si seguim les indicacions de l'ES com a facilitadora de la socialització de Petrus (1997:30) buscarem àlbums en què hi hagi implícites bones relacions socials i que facilitin la inserció a la societat. La definició de Quintana (1984:168) feia referència al sentiment de solidaritat entre individus i pobles; com a educadors/facilitadors buscarem àlbums que continguin valors que fomentin l'afectivitat i els sentiments que promoguin la convivència.

Conèixer el fons de la Biblioteca és el següent pas per poder fer la tria adequada de l'eina educativa: l'àlbum il·lustrat idoni. Nieto i Gonzalez (2002) van realitzar un extens treball de recerca, i van orientar la seva investigació a conèixer els valors formatius que contenen els llibres de literatura dels alumnes de 3r i 4t de primària, infants de 8 a 9 anys. Van fer un buidatge dels tipus de valors explícits i implícits i els van objectivar en percentatges. Els resultats de la recerca van ser²³:

²³ Nieto i González (2002:270).

- La presència de **valors afectius** en un 29,8% del total de llibres. Aquesta categoria fa referència a valors relacionats amb els sentiments i l'afectivitat.
- La presència de **valors socials** en un 26,11%. Comprèn els valors que fan referència a la inserció dins la societat i a les relacions que s'hi estableixen.
- La presència de **valors vitals** un 17,58%. Fa referència a la vivència quotidiana (desig de diversió, il·lusió...)
- La resta de valors, en menor quantitat, són **valors de desenvolupament** (8,1%), referents a la realització personal mitjançant la professió; **noètics** (5,54%), que fan referència al coneixement intel·lectual; **ètics** (5,8%), els quals engloben les qüestions correcte/incorrecte; **valors estètics** (3,06%), que fan referència a la bellesa com a admiració; **de producció** (2,45%), relacionats amb el treball i **valors transcendents** (2,24%) que són els que tracten temes espirituals i religiosos.

Valors continguts en llibres de 3er i 4art de Primària

Gràfic 1 Elaboració pròpia amb dades extretes de Nieto i González (2002:270).

Com es pot observar, el percentatge superior és el que fa referència a les emocions i a l'afectivitat. La conclusió a extreure per la finalitat d'aquest Pràcticum és que els llibres destinats als infants de 8 a 9 anys contenen els valors que l'ES

persegueix. Les categories s'han considerat complementàries i, gairebé en la seva totalitat, els llibres tenen presència de valors adequats. La tria adequada dels àlbums en funció del valor o l'àmbit que es vol treballar és imprescindible. Així, doncs, és possible educar en valors a partir dels àlbums.

Vull finalitzar amb un exemple real de la connexió de literatura, il·lustració i educació (en aquest cas formal) es troba sintetitzada en projectes com el de Gretel²⁴. El Grup Gretel està format per investigadors del Departament de Didàctica de la Llengua i de la Literatura de la UAB que treballen sobre els llibres infantils i juvenils, la investigadora principal n'és Teresa Colomer. El seu projecte de recerca I+D "*La interpretació literària d'àlbums il·lustrats en el procés d'acollida d'alumnes immigrants*" té l'objectiu d'explorar els avantatges de l'ús de la literatura infantil en els programes d'acollida dels infants i joves immigrants a l'escola. Tracta d'explorar la seva idoneïtat per a l'aprenentatge lingüístic i per a la comprensió cultural del món propi i de les perspectives alienes, elements necessaris en el camí de conjugació de les identitats culturals de cada individu i de l'educació per a la convivència i cohesió social. Fet, aquest últim, que entronca en el propòsit d'aquest treball. L'objectiu principal de recerca de Gretel és l'ús dels llibres infantils i juvenils per als aprenentatges literaris a l'escola obligatòria però no només utilitzen els àlbums pels hàbits lectors, sinó que també són una eina en la fase d'acollida dels infants nouvinguts.

2.4 Antecedents i evolució de l'àlbum il·lustrat

En aquest apartat vull donar a conèixer les primeres manifestacions d'àlbums il·lustrats i les circumstàncies històriques que permeten la seva evolució. Em baso bàsicament en tres autors que l'han estudiat des de la vessant tècnica Salysbury(2005) i històrico-social Parmegiani (1989) i Duran(2005).

Si es pogués fer un "arbre genealògic" de l'àlbum il·lustrat hi trobaríem diferents branques: **literatura i imatge**. La literatura oral (valgui el contrasentit del

²⁴ Informació extreta de: <http://www.gretel.cat/node/2> . Document recuperat el dia: 16/7/2013

concepte) i la imatge són mitjans ancestrals emprats per la humanitat per a la transmissió de la seva cultura. Les pintures rupestres de la coves d'Altamira conservades són un bon exemple d'il·lustració primerenca.

Dins de la literatura, l'àlbum és hereu del conte (amb la variant de la faula i la rondalla), i aquest alhora procedeix de la rica **tradició oral** de mites i llegendes. Totes les cultures han aprofitat aquesta tradició oral per transmetre l'experiència adquirida i fer respectar les normes ètico-morals establertes. Els valors del bé i del mal estaven encarnats pels personatges que sortien de la fantasia popular, i eren transmissors del pensament i el sentiment col·lectiu. Els valors canvien i s'adapten a les estructures socioculturals de cada moment històric, així com el seu significat. El conte en el seu afany moralitzador atribueix trets comuns que identifiquen els seus personatges com a bons i dolents, exemples a imitar o a repudiar. Aquestes atribucions de bondat o maldat del personatge canvien sensiblement segons els valors imperants a cada època. Un clar exemple són les faules d'Hisop del segle VI a.C.. Les faules humanitzaven els animals i els feia protagonistes d'una narració que solia acabar amb una moralina explícita.

El material escolar dirigit a la infància: les imatges d'abecedaris i els llibres d'aritmètica, van ser les primeres il·lustracions infantils concebudes com a instruments d'aprenentatge didàctic. La impremta va ajudar moltíssim a la proliferació d'imatges en els llibres ja que el treball mecànic va accelerar el procés anterior de les còpies manuscrites. Salisbury (2005:8) indica que el primer prototip europeu de llibre il·lustrat infantil va ser *Kunst und Lehrbüchlein*, publicat a Frankfurt el 1580. A la portada estava presentat com: "*Llibre d'art i instrucció per a joves, en el que s'hi podrà descobrir tota mena de graciosos i amens dibuixos*".

No podem parlar pròpiament de literatura infantil fins el s. XVII, ja que les narracions orals i escrites fins llavors no tenien distinció de públic²⁵, tan eren destinades als adults com als infants.

Filosòficament, s'imposen noves idees al s. XVIII i l'infant deixa de ser considerat un adult en miniatura gràcies a noves concepcions com les de Jean Jaques

²⁵ Obiols (2004:88).

Rousseau²⁶, que defensen la infància com una etapa necessària de la vida, marcada per la dependència del nen cap a l'adult. Rousseau considera que als 15 anys l'infant desenvolupa la raó i aconsegueix l'autonomia de l'adult, és en aquesta edat en què passa de l'estat natural al social. I és amb aquest nou concepte d'infància que apareix la literatura dirigida únicament als infants amb els seus valors explícits.

Tot i això, l'apogeu de la il·lustració dels llibres infantils no es va produir fins el segle XIX (Salisbury,2005:10) gràcies a la litografia, un procediment d'impressió ideat a França a principis del s. XIX que es basa, per dir-ho d'una manera planera, en la mútua antipatia de l'oli i l'aigua. Aquesta tècnica va impulsar l'aparició de llibres a tot color, cosa que abans només es podia fer acolorint cada dibuix. A finals de segle aquesta tècnica ja estava superada per un nou procés, el de la impressió a quatre colors.

Per entendre el fenomen plenament caldria fer algunes pinzellades sociològiques del moment. Cap a la meitat del s. XIX va augmentar la demanda de lectures infantils propiciada per un creixement de la població infantil lectora. Aquests infants, que pertanyien a la burgesia, estaven escolaritzats ja que la llei ja ho manava i no tenien gaires més oportunitats de lleure que la lectura i el joc (Duran, 2007: 199). Alguns d'aquests llibres, fets amb edicions de luxe, són els contes de Perrault il·lustrats per G. Doré (1862) o *The King of the Golden River* de Ruskin (1851) il·lustrat per Richard Doyle. No és casualitat, doncs, que editorials com Hachette, Larousse, o Flammarion²⁷ nasquessin en aquesta època.

Il·lustració 3. Flammarion.

²⁶ Extret de <http://educacion.idoneos.com/index.php/139401>. Recuperat en data de: 16/7/2013

²⁷ Il·lustració interior de Flammarion extreta de: http://www.culturacientifica.org/grabado_flammarion_engraving.html
Recuperada el dia 16/7/2013

Aquests llibres són clarament moralitzadors o de transmissió de coneixements, com per exemple el cas del binomi Jules Verne i Pierre Jules Hetzel, que feien anualment dues obres per tal d'acostar la ciència als joves. En una línia semblant, una de les grans novetats de l'època romàntica és l'**àlbum**, terme que serveix per designar un seguit de litografies de temàtica paisatgística o monumental que van servir a França per divulgar la història i la geografia entre els infants (Duran 2005:200).

Al 1844 Heinrich Hoffman, un metge alemany, va fer unes il·lustracions i un text per al seu fill. Ho titulà *Der Struwwelpeter (Perot, l'escabellat)*²⁸ i configura un tret característic de l'àlbum actual: la interdependència compositiva i narrativa que es crea entre text i imatge.

Il·lustració 4. Portada de Der StruWWelpeter.

Segons Salinsbury (2005:11), qui més endavant consolidà la sinèrgia entre el text i la imatge fou el dibuixant Randolph Caldecott. Aquest il·lustrador és considerat el pare de l'àlbum modern, perquè va ser el primer a experimentar seriosament la relació entre text i imatge. Abans de Caldecott, la il·lustració solia reproduir el que deia el text, mentre que amb ell text i imatge van quedar tant units que la única manera de captar plenament el missatge era interpretar-los com un tot. Aquest és un primer pas per arribar a una de les característiques de l'àlbum actual: la imatge i el text sumen els seus mons per donar un únic resultat final. Així, la il·lustració aconsegueix estar al mateix

²⁸ Il·lustració de Hoffman. Extreta d'internet: teresa-gimenez.blogspot.com
Document recuperat en data de 16/7/2013

nivell que les paraules.²⁹ Això es desprèn de les paraules de Salisbury (2012) en què afirma que *“establecer una relación entre las palabras y las imágenes cambia inevitablemente el significado de ambas, de manera que son una suma de ambas partes. El ritmo único de las imágenes y las palabras funcionando juntas es lo que distingue a los libros ilustrados de otras formas de arte visual y verbal las palabras pueden convertir a las imágenes en recursos narrativos ricos, pero sólo porque comunican de manera tan distinta a las imágenes que cambian el significado de estas. Por esa misma razón, las imágenes pueden cambiar la fuerza narrativa de las palabras.”*(Salisbury, 2012:90).

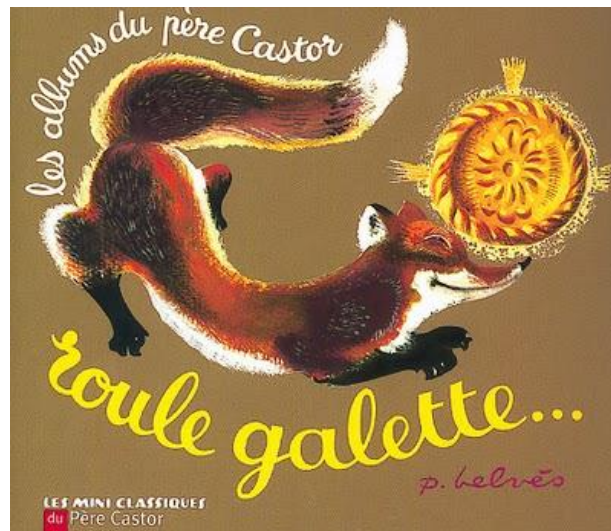

Il·lustració 5. Il·lustració de Randolph Caldecott

Per a conèixer l'evolució dels àlbums al s. XX hem de situar-nos a Rússia. Quan al 1917 esclata la Revolució, existeix una demanda de llibres, de qualitat i de baix cost, per tal d'escampar les noves idees. Abans de l'arribada d'Stalin a l'URSS molts creadors d'avantguarda s'aglutinaren al voltant del pedagog i editor Paul Faucher i iniciaren el 1931 l'edició dels àlbums *Du Pere Castorque*³⁰.

²⁹ Il·lustració de Caldecott extreta d'internet: artsmarts4kids.blogspot.com
Document recuperat en data de 16/7/2013

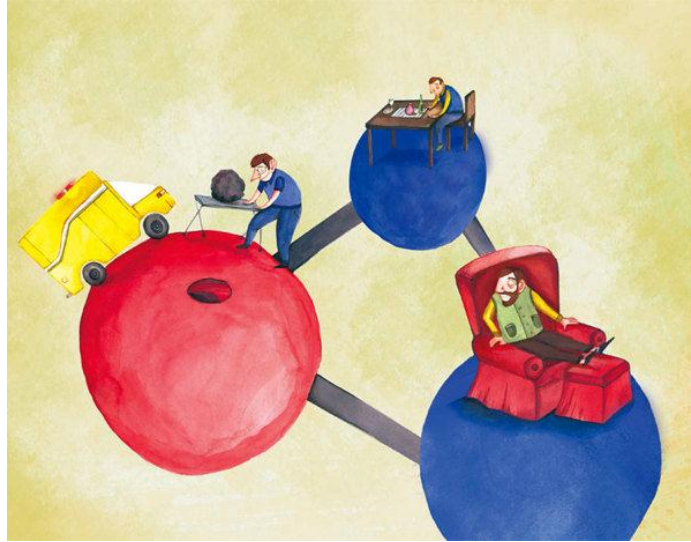
³⁰ Il·lustració de Faucher. Extreta d'internet: www.pour-enfants.fr
Document recuperat 16 juliol 2013

Il·lustració 6. Portada de Pere Castorque

“No són àlbums pesats, gruixuts, encartonats, d’un gust dubtós, sinó àlbums d’una rica substància assimilable, de format manejable, amb poques pàgines, que responguin a unes exigències artístiques escrupoloses, i, malgrat això, d’un preu baix, a fi d’arribar al més gran nombre d’infants possible.” (Parmegiani, 1989:247)

Amb aquestes edicions el llibre infantil canvia d’aspecte. Faucher s’interessa pels infants marginats o discapacitats i vol adaptar el contingut dels llibres a les competències d’aquests infants. Per tal d’aconseguir el seu objectiu se’n va a París situada en un barri conflictiu del cinturó parisenc i fa una recerca sobre les capacitats i els interessos dels infants que no tenen llibres a casa i arriba a la següent conclusió: *“L’infant necessita actuar per si sol, explorar, experimentar, crear, fer la seva via personal. El llibre, i sobretot l’àlbum, s’han de sotmetre a les formes més diverses per aportar activitats selectes i materials comprovats, graduats i a la mesura del potencial dels infants, a fi que aquest conegui i experimenti la satisfacció i l’impuls de reeixir.”* (Parmegiani, 1989:250)

Il·lustració 7. Creació de Faucher.

Faucher³¹ avança cap a l'autonomia de l'infant lector i troba en la imatge el millor vehicle per a suscitar la sensibilitat i la intel·ligència de l'infant. La imatge trenca la barrera ornamental d'altres publicacions: és a doble plana, s'esmicola en bocins pel text... A la imatge li toca una funció pedagògica i al text una funció operativa:

“La imatge, filla del moviment, incita al moviment i a l'acció; filla de l'observació, incita a l'observació i a la reflexió, estimula el pensament. Cal enginyar-se doncs, a utilitzar la plenitud dels poders de la imatge i extreure els millors avantatges possibles de la seva relació amb els mots. Cal que la il·lustració exerceixi al màxim els seus poders d'atracció i seducció, que sostingui, que il·lumini, expliqui i perllongui el relat, que parli directament a la intel·ligència i a la sensibilitat, que sigui bella i sincera. (Parmegiani, 1989:253).

Als anys 60 del s. XX arribem a la **postmodernitat**: la cultura de masses i la societat de consum transformen la cultura. La comunicació predominant té a veure amb la semiologia i les noves formes de lectura a partir de la descodificació dels signes (sonors, visuals, tàctils, olfactivs, gustatius, combinats...). És una època d'experimentació que prioritza allò que és possible sobre allò que és real.

³¹ Il·lustració de Faucher. Imatge extreta de: www.behance.net
Document recuperat en data de 16 juliol 2013

Duran (2007) assenyala que en la postmodernitat les noves maneres de produir la cultura de masses, el llenguatge publicitari i el cinematogràfic, intervenen de ple en la creació dels nous àlbums. La televisió es converteix en un objecte domèstic i les imatges s'internacionalitzen. En l'àlbum es troben els nous llenguatges com per exemple a *Pequeño Azul y Pequeño amarillo* (1962) de Leo Lionni, *Allà on viuen els monstres* (1963) de Maurice Sendak, *La bombolla vermella* (1967) de Iela Mari o *Flicts* (1968), entre d'altres. Totes elles obres no explícitament encarades als infants. S'hi prioritza l'enginy formal i es trenquen els vincles amb allò que es considerava infantil com *Babar* o els *Àlbums de Pere Castor*. Al mateix temps, però, retorna al temps pre-Rousseau (anterior al s. XVII) quan les obres eren dirigides a tots els públics sense distinció d'edat.

L'àlbum és un tipus de llibre que només es podia començar a produir a partir dels anys seixanta. L'àlbum acabava amb la dicotomia acadèmica de l'oposició entre text i il·lustració. L'àlbum és heterodox, no sols pel que diu, sinó per com ho diu, i també per qui ho diu i a qui ho diu. Un bon àlbum no deixa indiferent el lector ja que *“La intel·ligència, que és la manera de viure la nostra llibertat encarnada, està contínuament creant irrealitats amb les quals es pugui fer càrrec de la realitat, teories per a conèixer-la o projectes per a transformar-la. L'home està forçat a habitar la terra poèticament, perquè la seva intel·ligència és poètica, poètica, creadora”* Marina (1992:242).

Actualment i amb l'ús de les noves tecnologies (el que s'ha anomenat *revolució digital*) els estils i els materials emprats per a les il·lustracions s'ha diversificat i es fa difícil pensar que aquests anys seran recordats per un estil concret. Els infants mai havien tingut tantes imatges per introduir-se al món dels àlbums il·lustrats i l'expansió dels mitjans de comunicació fa que estiguin més exposats a les imatges que mai.

2.5 Comunicació directa: narrar un conte

L'accés a l'àlbum il·lustrat pot ser de manera autònoma si l'infant està preparat per entendre els codis de la lectura i de la imatge. La manera que proposo en aquest treball de fer arribar el significat és a través d'un mediador mitjançant la narració de contes. Aposto per la **comunicació directa**.³²

- És una comunicació immediata. Tan l'emissor com el receptor estan en el mateix espai físic i el mateix temps (també pot ser en diferents espais com una conversa telefònica).
- És auditiva. Es capta per mitjà de l'oïda.
- És perible. Els sons existeixen a mesura que les paraules són emeses pel parlant, però no romanen.
- Rep molta ajuda. La paraula és el suport principal, però els gestos, el moviment del cos, el to, el matisos, els silencis,... contribueixen a la comunicació.
- És una comunicació amb interacció. El narrador està atent a la reacció de qui escolta. Aquest intervé i això fa que la comunicació no sigui només en una direcció. En cas d'incomprensió per part del receptor existeixen altres recursos per fer arribar el missatge per part de l'educador.

Una de les claus en la comunicació directa és l'habilitat del mitjancer per fer entendre, viure i sentir el conte. És a dir, el contacontes-educador, ha de tenir un sèrie de recursos per tal de captar l'atenció de l'oient i li ha de fer sentir l'acció de la història a la pell.

³² Els conceptes estan extrets de <http://www.todo.com.uy/lenguaje/tema9.htm>
Document recuperat en data de 18/7/2013

Una bona selecció del conte segons quin sigui l'objectiu que perseguim i una adaptació narrativa a l'edat són els preliminars. Heus aquí unes recomanacions³³:

- **Natura essencial del conte.** Un conte és una obra d'art en què el narrador/educador n'és l'intèrpret.
- **El narrador.** Ha de conèixer perfectament la història per poder-la explicar i ha d'haver-hi vibrat.
- **Necessitat d'assimilar el conte.** El narrador ha de fer-se'l seu, hi pot posar elements de collita pròpia. No ha d'explicar mai un conte que no li digui res.
- **Adquirir el domini dels fets.** Si el narrador ja ha triat el conte, n'ha copsat l'encís i n'ha discernit el sentit, ha d'explicar-lo de manera que els oients en treguin una experiència positiva.

El secret de l'èxit rau en el grau d'intensitat amb el qual el narrador vol passar la seva impressió a l'oient. Perquè un narrador domini el públic cal que es produeixi una suggestió hipnòtica, depèn del domini que exerceixi sobre les seves pròpies disposicions i del sentiment de comunió íntima i directa amb els infant oients.

Aquestes són algunes recomanacions que l'educador ha de tenir presents:

- **Necessitat de saber el conte.** Per no caure en defectes com la paraula vacil·lant, oblidar un nom o repeticions involuntàries. Cal conèixer la història i assimilar-la com si fos una experiència personal.
- **Assimilació** més que memorització. La memorització resta espontaneïtat. Per assolir la assimilació s'ha de reduir la narració als elements constitutius i despullar-la dels artificis d'estil i descripcions.

³³ Conceptes i apartat adaptat de Bryant, Sara C. (1985). *Com explicar contes*. Ed. Nova Terra, Barcelona.

- **Cal prendre's seriosament el conte.** Per absurd que sembli s'ha de tenir fe en el valor del conte. Si el narrador troba ridícul allò que diu, el públic no connecta i s'evapora l'encís.
- **Suggeriments d'ordre pràctic.** Cal que els infants seguïn en una sola fila, no massa lluny, en **semi cercle davant del narrador**. Cal que tots puguin veure bé la seva cara i les il·lustracions de l'àlbum. Si el nombre d'infants és elevat i el semicercle impedeix veure bé la cara del narrador o les il·lustracions de l'àlbum, passarem a una altra manera de situar els infants. per exemple: dos semicercles o files. Abans de començar ens hem d'assegurar que tothom estigui còmode i tingui una visió de l'escena perfecta.

És desitjable el silenci abans de començar, però és menys important que situar-se en disposició d'esperit convenient, la de l'espera joiosa i recreativa.

El narrador no ha de trencar mai l'encís màgic amb un avís a qui no estigui atent, l'ha d'interessar. Si no escolta probablement és responsabilitat de l'educador/narrador.

Cada educador té la seva manera de narrar, però les indicacions següents ajudaran a assolir l'èxit d'una narració compartida:

- **Senzillesa.** Tant a la manera com a l'expressió, és a dir, sense poses ni emprar un argot infantil. Ha de viure el conte per tal que la senzillesa en les maneres vingui soles. Cal recordar que el moviment d'un conte explicat és molt ràpid i un concepte que no és copsat es perd, per això convenen les expressions breus i familiars.
- **Moviment lògic.** L'acció ha d'ésser ininterrompuda i d'una velocitat sempre en augment. Els comentaris destrueixen aquest moviment. Els incidents s'han de situar un rere l'altre, en el lloc que els correspon, de forma lògica.

- **Avantatges del narrador per damunt l'autor.** L'autor ha de presentar imatges clares i servir-se només de les paraules i il·lustracions. El narrador disposa, a més, de la veu, la cara i el cos.
- **Expressió dramàtica.** Sense excitacions, ni amb cap excés de gest o de paraula, sinó posant-hi el cor, identificant-se amb la situació del moment i posant-se dins la pell dels seus personatges. El narrador/educador no ha de forçar la seva naturalesa, no ha de fer res que no pugui fer espontàniament. La seva facilitat d'expressió augmentarà gradualment a mesura que es vagi alliberant de la consciència del jo.
- **Tenir calma.** Tenir la seguretat de qui domina la situació. No ha d'afanyar-se per acabar el conte, ha de concentrar l'atenció en els episodis a explicar. La calma es necessària per donar temps a l'infant perquè copsi els detalls de les il·lustracions.
- **No atabalar-se.** Si falla la memòria o manca la confiança en si mateix, el narrador ha de procurar no atabalar-se i continuar impertorbablement. Si s'ha oblidat d'un passatge secundari l'ha d'obviar, si és important s'ha d'intercalar de la manera més enginyosa. El narrador ha de semblar infal·lible, quan es té un error no s'ha de riure d'un mateix davant dels infants ja que es trencaria l'encís.
- **Fer pressentir la broma.** Ha de tenir la traça de fer-la apreciar veient el moment i suggerir als oients que ja poden preparar-se a riure. Els infants comencen a riure de seguida que el to de la veu els avisa. S'ha de donar temps per assaborir la broma amb una lleugera pausa; si són massa freqüents molesten.
- **Entusiasme.** S'ha de dir el conte amb entusiasme i amb claredat de visió mental. Si el narrador està cansat, els infants estaran cansats amb ell.

- **Elocució.** Una veu tranquil·la i mitjana és reposadora; parlar baix és anòmal; parlar fort cansa l'oient, una veu clara és agradable.

El narrador a mesura de pràctica i d'explicar molts contes trobarà el punt a cada un dels àlbums que l'hagin emocionat. Una de les característiques del narrador ha de ser la passió, ha de sentir allò que està explicant ja que això, es transmet i és una de les maneres de guanyar-se l'auditori.

3.- Marc pràctic

3.1.- Introducció

Després de definir l'àlbum com a eina pedagògica, a continuació presento un recurs d'educació en valors per a la Biblioteca Just M. Casero de Pont Major emmarcada dins del Pla de Desenvolupament Comunitari: Construïm Ponts. A partir de les demandes recollides als usuaris infantils, proposo un recurs d'educació en valors i foment de lectura, optimitzant l'ús de l'àlbum il·lustrat com a eina pedagògica.

3.2.- Contextualització

Per entendre plenament l'acció d'aquest recurs educatiu s'ha de saber les característiques de la població de Pont Major, l'inici de la biblioteca del barri i els aconteixements que propiciaren la contractació d'un educador/a social, i el Pla de Desenvolupament Comunitari (PDC) que engloba tots els serveis i agents del barri.

3.2.1.- Descripció del barri de Pont Major

Actualment Pont Major és un barri perifèric de la ciutat de Girona. Pont Major era un poble independent que, amb l'expansió que s'inicià als anys 70, es va annexonar com a barri a Girona. Actualment té poc més de 3.100 habitants.

Al barri hi ha tres comunitats existents, en relació a les seves arrels socioculturals: els catalans, les persones procedents de la migració estatal, sobretot del sud d'Espanya, i les noves comunitats procedents d'altres països, principalment del

Magreb i Gàmbia (24,77% de la població)³⁴, la qual arribà majoritàriament en el període comprès entre el 2003 i el 2008.

Les tres comunitats estan ubicades en sis zones diferenciades dins el territori i amb manca de contacte en tot allò quotidià, un clar indicador en són les escoles de primària segregades. El barri compta amb una escola bressol municipal; dues escoles de primària, una de pública (CEIP Carme Auguet) i una de concertada (Col·legi del Sagrat Cor) i un institut (IES Narcís Xifra).

El CEIP Carme Auguet té una baixa ocupació, del 40%, que amb els anys ha anat disminuint i un 85% d'immigració, fet que implica que els seus alumnes no poden trobar altres referents al seu entorn familiar i veïnal. La major part de les dues primeres comunitats socioculturals comentades porten els seus fills a l'escola concertada, on l'ocupació és del 100% i el percentatge d'immigració no arriba al 10%. Davant d'aquestes dades, podem dir que Pont Major és un barri fragmentat.

A partir de l'atenció realitzada des del Servei Bàsic d'Atenció Social Ter (SBAS) es pot observar que moltes persones viuen les dificultats individualment sense massa suport de la xarxa social i familiar. Això crea cert aïllament social de l'entorn que pot portar a l'exclusió social. El barri de Pont major pateix la crisi econòmica de forma acusada, ja que la seva població, en general, és treballadora i amb baix nivell de formació, fet que ha provocat que els seus llocs de treball perillin i l'atur s'ha convertit en una preocupació.

Els pares tenen serioses dificultats per posar límits als seus fills, als quals dediquen poc temps de qualitat per manca d'habilitats. Els infants passen molt temps amb el seu grup d'iguals sense un referent educatiu clar. El carrer, la televisió i les noves tecnologies són espais de socialització que sense una supervisió i un acompanyament, poden ser poc adequats.

³⁴ Dades extretes del *Pla de desenvolupament comunitari del Barri de Pont Major*.

Com a potencials cal destacar que el barri compta amb quatre associacions actives, malgrat que són poc representatives de la pluralitat del barri i expressen la dificultat de mobilitzar la gent.

El barri disposa d'un pavelló i d'un camp de futbol. Són espais utilitzats majoritàriament per població d'altres zones de la ciutat. El Centre Cívic i la Biblioteca (situada dins d'aquest) són equipaments on les persones s'hi senten acollides, siguin de la condició sociocultural que siguin. Així mateix, són espais on hi accedeixen persones d'altres zones de la ciutat o de pobles veïns, pel que ofereix un espai amb referents diferents. Són espais idonis per a desenvolupar-hi activitats comunitàries.

3.2.2.- Pla de Desenvolupament Comunitari (PDC)

L'any 2011 s'inicia el projecte comunitari de Pont Major. És un instrument de treball que coordina el conjunt de programes, serveis i projectes que es desenvolupen en els diversos àmbits del barri.

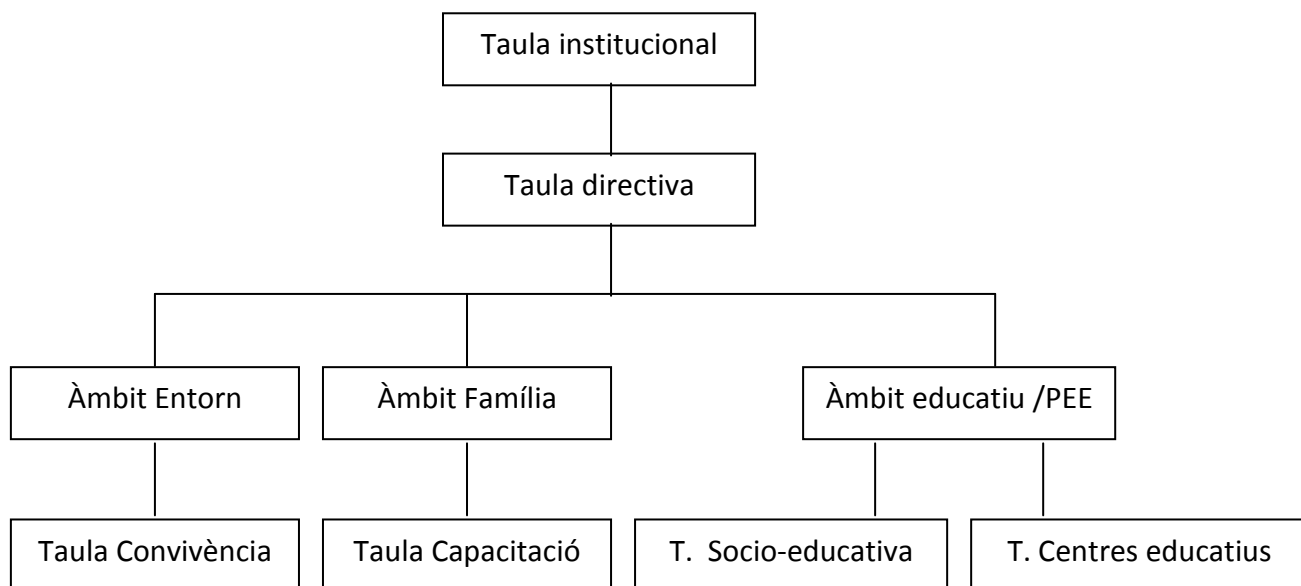
Tots els serveis i equipaments treballem coordinadament per aconseguir dos **objectius**³⁵:

- Afavorir les condicions d'igualtat i convivència entre la població de Pont Major per tal d'assolir una adequada cohesió social.
- Potenciar la formació i l'autonomia, la responsabilitat i la participació ciutadana en totes les franges d'edat de la població del barri.

El PDC té com a metodologia el partenariat: la participació i coresponsabilitat dels la població implicada. La integració d'accions i l'optimització dels recursos i serveis existents al barri en són els principis inspiradors.

³⁵ Els objectius i la metodologia és un resum del PDC. L'annex 1 és el resum del PDC.

Els àmbits d'intervenció del PDC són els següents: **àmbit entorn, àmbit família i àmbit educatiu.**³⁶ En el gràfic de la pàgina següent es pot veure l'organigrama.

Participo a la taula de conflictivitat dins de l'àmbit de l'entorn. Aquest àmbit té la missió de contribuir a que la comunitat sigui un element educatiu, integrador i de relació. La lidera el Centre Cívic que és un dels equipaments més utilitzats del barri, lloc on la biblioteca hi està també ubicada. La taula de conflictivitat està integrada per: centre cívic, regidor de barri, serveis socials, biblioteca i policia municipal. La periodicitat és mensual, i serveix per fer traspàs d'informació, lligar actuacions conjuntes i establir protocols. Un dels objectius a aconseguir, és també el principi inspirador d'aquest treball, **prioritzar accions basades en l'educació en valors.** La proposta d'intervenció que plantejo i que portaré a la pràctica a la Biblioteca Just M. Casero parteix d'aquest objectiu del PDC.

Els serveis i equipaments que participen del PDC i que coordinem accions amb la biblioteca són:³⁷

³⁶ Consulteu l'annex 1 per a conèixer els objectius dels diferents àmbits. A la pràctica diària es treballen també els objectius de l'àmbit familiar i educatiu, sobretot amb el Centre Obert, amb el qual compartim una desena infants i realitzem un treball educatiu i familiar comú.

- **Centre Cívic.** És un espai molt actiu on hi participa gent de totes les edats i procedències. Es va obrir el 2002 i ha estat el dinamitzador de la vida del barri. Tinc relació diària amb les seves professionals. D'acord amb el PDC vam articular conjuntament un protocol d'actuació davant de situacions de conflicte amb usuaris d'ambdós equipaments.
- **Consultori de Pont Major.** Format per una doctora de medicina general i una infermera. Hem actuat conjuntament lligant Hores del Conte amb campanyes sanitàries com la prevenció de polls i el coneixement de la piràmide d'aliments. Aquests dies difoníem la informació al Centre Obert i ens coordinàvem per afavorir la presència de pares i mares.
- **Biblioteca Just M. Casero.** En parlaré en el següent apartat (3.3.3 Biblioteca Just M. Casero).
- **Centre Obert per infants i joves (CO).** Obert cada tarda, disposa de 40 places (20 infants i 20 joves). La majoria d'infants provenen del CEIP Carme Auguet. La relació amb els seus educadors és setmanal o quan les circumstàncies ho exigeixen. Fem campanya de difusió de les activitats infantils de la biblioteca al CO, i usen el nostre servei tan per fer deures com per utilitzar la sala polivalent. Hem fet tallers juntament amb el SIE a la biblioteca per tal d'afavorir espais de relació comuns entre els infants de Pont Major.
- **Oficina d'Informació i Atenció Ciutadana (OIAC).** Una persona d'informació ciutadana es desplaça una tarda al Centre Cívic de Pont Major.
- **Escola d'adults.** Porten a terme classes de català d'alfabetització. Té 25 persones inscrites, també fa una intervenció social i d'acollida.
- **Policia de barri.**
- **Agent cívic.** Té l'objectiu de garantir que es compleixin les ordenances municipals. El 2009-2010 arrel de diferents incidents amb un grup de joves als equipaments del Centre cívic i de la Biblioteca, va treballar conjuntament amb aquests, amb l'arribada de l'educador la coordinació és de traspàs

³⁷ Dades extretes del Diagnòstic Pont Major SBAS Ter (2009) i de la reunió realitzada amb l'educadora de l'SBAS Ter, Montse Rigau (12 juliol de 2013).

d'informació.. Actualment els conflictes a la biblioteca ocasionats pels usuaris infantils i adolescents s'han reduït. Tan sols 3 usuaris de 6 a 8 anys han ocasionat un desperfecte al cotxe d'una de les bibliotecàries. Vaig fer un treball de mediació entre les dues parts per a la resolució del conflicte, planificat en tres mesos. Prenent unes mesures d'ús de la biblioteca, només podien venir quan l'educador hi fos present, i de rehabilitació pel mal ocasionat (confecció d'un cotxe de cartró per part del tres infants implicats i treball emocional que desemboca en l'elaboració d'una carta de penediment i responsabilització dels actes).

- **Espai familiar.** Espai de consulta familiar per a pares amb fills adolescents.
- **Servei Intervenció Educativa (SIE).** Reforç escolar a 17 infants de primària, la majoria procedents del Col·legi Sagrat Cor. Darrerament també s'hi han incorporat alumnes del CEIP Carme Huguet. Compartim infants el SIE i la biblioteca, sobretot el dilluns que el SIE no ofereix el servei i assisteixen a la biblioteca a fer deures. Observant aquest fet, des de la biblioteca hem programat Hores de Conte i tallers aquest dia per afavorir la convivència i l'espai comú de relació entre els infants dels diferents segments de Pont Major.
- **Parròquia.** El mossèn en porta d'altres, raó per la qual hi és poc present.
- **Accem.** Entitat d'àmbit estatal que treballa amb persones estrangeres i asilats polítics. Disposen de dos pisos d'acollida.
- També els centres escolars del barri **CEIP Carme August** (80 alumnes) i el **Col·legi Sagrat Cor** (220 alumnes), juntament amb **l'Escola Bressol el Pont** (60 alumnes, del barri i de la resta de la ciutat) i **l'IES Narcís Xifra** (440 alumnes d'ESO, només el 10% provenen del CEIP Carme August). Amb les escoles existeix el un programes de vista pel qual al final de curs, tots els alumnes de Pont Major visiten almenys una vegada la biblioteca. Fem difusió de les activitats de la biblioteca a les escoles. Existeix bona relació amb l'IES Narcís Xifra, hem coordinat la creació d'un conte infantil entre els alumnes de 3er d'ESO i una posterior presentació a la sala polivalent de la Biblioteca amb la presència dels usuaris del CO i del SIE.

3.2.3.-Biblioteca Just M. Casero

La Biblioteca Just M. Casero va ser inaugurada l'any 2003 per cobrir una necessitat i una demanda de la població de Pont Major. Té una mitjana diària de 173 visites i 40 d'aquestes són usuaris infantils fins a 12 anys. La gran majoria dels usuaris són de Pont Major, però també hi accedeixen usuaris d'altres zones de la ciutat (barri de Montjuïc) o de pobles veïns (Sarrià), pel que ofereix un espai amb referents diferents.

La Biblioteca Just M. Casero està integrada dins de la xarxa de biblioteques de la ciutat de Girona. Són equipaments de proximitat que comparteixen la missió, el model de biblioteca, la participació d'una mateixa estructura, la gestió integral de recursos, la planificació, i l'anàlisi i la gestió de la qualitat dels serveis. Aquesta definició unifica sense problemes dos criteris a primera vista difícilment compatibles: per una banda, l'adaptació de la biblioteca al seu entorn segons el concepte *d'equipament de proximitat*, i per l'altra, la coordinació de serveis d'acord amb el principi d'unitat derivat de la idea de *xarxa municipal*.

L'equipament bibliotecari de proximitat mima igualment, i amb la mateixa cura, els serveis dissenyats segons les necessitats concretes de la població del barri on està ubicada la biblioteca, com la imatge i els serveis que ofereix la xarxa municipal de biblioteques i que garanteixen l'accés a la cultura i a la informació de tota la ciutadania.

La biblioteca Just M. Casero defensa un model de biblioteca amb serveis bibliotecaris estàndard recolzats per un treball d'intervenció socioeducativa, el qual permet crear un entorn on tots els ciutadans i ciutadanes puguin gaudir d'un espai òptim per a la lectura i l'estudi, en un ambient respectuós i de convivència.

Les eines amb què compta la biblioteca per dur a terme aquest treball d'integració i convivència són projectes dissenyats i pensats des de la mateixa

biblioteca per a grups d'usuaris amb necessitats especials. Els projectes es van perfilant tenint en compte les característiques i demandes específiques d'alguns grups de població; amb el temps, els projectes s'han anat ajustant a les necessitats del públic destinatari i a la detecció de nous col·lectius amb demandes concretes.

Aquest model de biblioteca, més que sorgir d'un disseny predeterminat, ha vingut donat per una necessitat derivada dels conflictes esdevinguts els últims anys. La biblioteca s'ha adaptat a l'entorn i ho seguirà fent en funció del perfil de la població. Els projectes que es desenvolupen actualment estan subjectes a canvis constants i millores contínues; quan una idea o una col·laboració deixa de ser necessària o d'interessar desapareix per donar pas a una altra que acompleixi millor els objectius de la biblioteca de proximitat.

Més de la meitat dels projectes estan destinats als infants. És un col·lectiu que es troba en una etapa decisiva per adquirir hàbits de lectura, culturals i de convivència que els acompanyaran durant tota la vida. Tots els nens i nenes han d'accedir a l'educació i a la cultura en igualtat de condicions per tenir garantides les mateixes oportunitats de desenvolupament personal i professional.

Les iniciatives socials que es generen des de la biblioteca estan incorporades al PDC. El treball comunitari que se'n deriva ens permet optimitzar recursos, unificar criteris i millorar resultats. Els projectes es treballen des de la cooperació i la coordinació amb altres equipaments i serveis del barri.

L'equip professional de la Biblioteca Just M. Casero està format per nou treballadors. Conjuntament treballem per fer de la biblioteca un espai on les persones s'hi senten acollides, siguin de la condició sociocultural que siguin.

El Manifest de la Unesco³⁸ guia en l'especial atenció que la biblioteca pública ha de tenir vers els seus usuaris i usuàries que, per una raó o una altra, requereixen

³⁸ Manifest de la IFLA/UNESCO sobre la biblioteca pública. Extret de http://www.cobdc.org/publica/manifestos/manifest_bp.html Document recuperat el dia 17 juliol 2013

suport especial en l'ús dels serveis bibliotecaris: *“Els serveis de la biblioteca pública es fonamenten en la igualtat d'accés per a tothom, sense tenir en compte l'edat, la raça, el sexe, la religió, la nacionalitat o la classe social. Cal oferir serveis i materials específics a aquells usuaris que, per alguna raó, no poden utilitzar els serveis i materials habituals, com és el cas de minories lingüístiques, persones amb discapacitats o gent hospitalitzada o empresonada.”*

Els darrers anys el públic usuari de la biblioteca Just M. Casero, i en especial el personal de la biblioteca, ha patit situacions de conflictivitat produïdes per infants i joves que alteraven i no permetien un ús normalitzat dels serveis bibliotecaris. El 2010 es va contractar un vigilant de seguretat amb l'objectiu de controlar els atacs constants al personal, l'equipament i el públic de la biblioteca.

El 2011 la situació es normalitza i ja no només es pretén minimitzar o aturar el conflicte en el moment que es produeixi, sinó que l'equip de la biblioteca també es planteja treballar més intensament la intervenció socioeducativa com a eina de prevenció de la conflictivitat. Aquesta tasca es fa sense detriment dels serveis bibliotecaris estàndards que ofereix la biblioteca, ben al contrari, treballar la conflictivitat i la convivència va permetre mantenir un servei de qualitat.

La intervenció socioeducativa es coordina amb el SBAS (Serveis bàsics d'atenció social) i amb el Centre Obert d'infants i joves del barri. També es treballa per la convivència i la cohesió social des del PDC.

El personal bibliotecari no comptava ni amb el temps suficient ni amb les habilitats necessàries per garantir l'acompanyament personalitzat en l'ús dels serveis bibliotecaris que requereixen aquests infants i joves. Els projectes socials que proposa la biblioteca necessiten complementar-se amb la figura de l'educador/a social que ofereixi una atenció constant i permanent en el temps a infants i joves.

El 12 de març de 2012 s'introdueix a la Biblioteca Just M. Casero la figura d'un/a educador/a social 9 hores setmanals, distribuïdes en tres tardes i amb l'objectiu de conduir l'espai infantil, treballar hàbits, dinamitzar la lectura i reduir la conflictivitat.

Per emmarcar la figura de l'educador social a la Biblioteca Just M. Casero i partint de 4 elements: del concepte de biblioteca inclusiva , de la regularització del seu ús, de la necessitat de facilitar espais comuns de relació entre els diferents col·lectius socioculturals i del PDC els objectius marcats com a educador social són:

- Formar ciutadans independents en l'autoaprenentatge durant tota la vida.
- Fomentar el diàleg intercultural i afavorir la diversitat cultural dintre de l'espai bibliotecari.
- Ser propers a la població del sector i sensibles a les seves necessitats.
- Crear un espai bibliotecari de convivència multicultural obert i atractiu per a tothom
- Fomentar el gust per la lectura entre els infants d'edats compreses entre 5 i 12 anys.
- Disminuir el número de conflictes a l'equipament.
- Els infants han d'arribar a l'edat adolescent respectant i apreciand l'espai de referència i aprenentatge que han fet servir durant anys.
- Treballar els hàbits de comportament en un espai públic.
- Donar a conèixer la normativa de la biblioteca entorn la reflexió i el diàleg.
- Acompanyament en l'ús de la biblioteca i en la lectura
- Disseny i posada en marxa d'activitats concretes relacionades amb el foment de la lectura amb nens i nenes que no tenen incorporat aquest hàbit i suport a aquells infants que tenen dificultats lectores.
- Coordinació de les accions i tasques que es desenvolupen a la biblioteca en l'àmbit de l'educació social amb els altres agents socioeducatius del barri amb les quals compartim usuaris.
- Treballar de forma coordinada amb serveis socials per atendre i fer el seguiment dels nens i nenes en risc d'exclusió social.
- Participar al Pla de desenvolupament comunitari del barri.
- Fomentar actituds positives dels nens i nenes envers l'equipament, el personal de la biblioteca i el públic usuari.

- Treballar la imatge de la biblioteca entre els petits, perquè s'entengui com un espai dinàmic, educador i de trobada per a tots els públics partint del respecte mutu.
- Treballar la biblioteca com a espai atractiu per als nens i nenes que actualment no són usuaris de la biblioteca.
- Reconnducció de situacions conflictives i treball personalitzat amb els nens i nenes implicats. Treballar les actituds, les normes i els valors.
- Educar als nens en la gestió del seu temps i en el temps de permanència útil a la biblioteca.
- Treballar i fomentar la comunicació individual i en grup.
- Coordinació amb el personal de la biblioteca pel que fa a l'acció socioeducativa de la biblioteca
- Treballar la importància de l'acompanyament de la família en la visita dels nens i nenes que vénen sols.

Com a educador social treballo nou hores setmanals repartides en tres tardes. Destino tot el temps a l'atenció directa i em perdo les reunions setmanals d'equip, hi intervinc mitjançant la xarxa d'Intranet de la biblioteca. Per tal de fer reunions amb agents del barri com l'educadora de l'SBAS, professional del Centre Obert o trobades generals trimestrals de tots els equips bibliotecaris de Girona faig reducció d'hores d'atenció directe. La xarxa d'Intranet fa que estiguem en comunicació diària i es canalitzin les informacions i incidències al moment. Encara falta molt per al reconeixement de la professió en equipaments com són les Biblioteques i no s'entén massa el paper i les tasques que desenvolupa l'educador en un barri segregat com Pont Major per part de les institucions de govern.

Per tal d'establir prioritats que condueixin a accions i saber quines són les expectatives i necessitats dels usuaris infantils de la Biblioteca vam demanar la seva opinió i valoració del servei. La metodologia emprada va ser l'entrevista informal amb els usuaris infantils i l'observació directa.

Les necessitats que han expressat els infants que han mostrat la voluntat de fer ús dels serveis i materials bibliotecaris són:

1. Acompanyament per fer els deures.
2. Dificultats lectores, manca de comprensió del text.
3. Acompanyament en la lectura.
4. Fer ús de noves tecnologies per a la recerca d'informació i jugar.
5. Valoració positiva de la biblioteca com a espai per a fer deures i passar la tarda.

Per tal de satisfer aquestes demandes l'equip de la Biblioteca Just M. Casero hem posat en marxa les següents accions:

- **Suport a les tasques escolars.** L'equip de la secció infantil donem suport per a una correcta comprensió dels textos, i fem de guies. És el que en diem *la secció de Coneixements*. També apostem per la pròpia regulació del grup i que els grans ensenyin els més petits, tant en el suport a les tasques com en el foment dels hàbits lectors.
- **Ús de les noves tecnologies.** Els quatre ordinadors dels que disposem per a la secció infantil, sempre estan connectats per a fer-hi consultes i treballs, i dues tardes a la setmana els guardem per fer-hi jocs educatius. L'entrada d'una nova professional, especialista en informàtica, ha facilitat la regulació de l'espai amb una graella d'horaris i una tria de qualitat de programes i jocs.
- **Dificultats lectores i acompanyament a la lectura.** Es porta a terme el projecte *Apadrinament Lector*. És una activitat cooperativa que es realitza en parelles formades per voluntaris que fan de padrins de lectura a infants a partir de primer de primària (bàsicament entre 6 i 9 anys). L'objectiu és millorar la comprensió lectora dels nens i nenes a través d'un acompanyament individual. Es van buscar padrins a l'institut Narcís Xifra, però l'èxit va arribar mitjançant

joves estudiants relacionats en l'àmbit educatiu i dones de mitjana edat. Atenem a un total de 8 infants provinents de l'escola Carme Huguet.

L'acompanyament a la lectura és demanat pels infants que estan començant el seu procés de lectoescriptura. L'equip de la secció infantil fem de contacontes d'àlbums il·lustrats informalment, escoltem i ajudem a llegir llibres amb grafies més conegudes per aquest col·lectiu: com la lletra de pal o la lligada. Es mostren satisfets quan fem tallers posteriors a la lectura, sempre lligats a allò que hem acabat de llegir. Són tallers d'imaginació, d'il·lustrar el que hem llegit o creacions literàries individuals i/o col·lectives.

Amb l'objectiu del PDC de "*prioritzar accions basades en l'educació en valors*" de fons, per tal de satisfer les necessitats expressades pels infants i mitjançant l'interès que susciten els àlbums il·lustrats hem dissenyat un recurs educatiu encarat al infants de 6 a 9 anys (franja d'edat a que dirigim l'Apadrinament Lector) per a treballar valors de convivència i respecte a la diferència.

3.3.- Metodologia del recurs educatiu

Després d'establir les prioritats dels usuaris a partir de la seva demanda i de delimitar el problema en l'apartat anterior mitjançant l'observació diària i l'estudi de la població de l'SBAS Ter(2009) treballarem valors emmarcats dins del PDC que potenciïn la convivència , entesa com el fet de viure conjuntament, com una forma de construcció i implicació continua, d'aprenentatge, tolerància, de normes comunes i de regulació del conflicte. Hem escollit tres àmbits de d'Educació Social que tenen un paper en la convivència al barri i a la Biblioteca: Interculturalitat, Cultura de la Pau i Persones amb Discapacitat, la justificació de l'elecció és a la introducció de cada àmbit.

Els principis inspiradors del PDC que motiven els objectius de cada àmbit són dos:

- Prioritzar accions basades en l'educació en valors.

- Treballar per una mirada inclusiva i integradora.

Destinataris. El recurs educatiu que plantejo té com a màxim 12 places. La limitació de places ve donada per l'espai de la sala polivalent (lloc on es realitzarà l'activitat) i per la qualitat del recurs. La població a qui va dirigida el recurs educatiu és als vuit infants de Pont Major de 6 a 9 anys del Projecte Apadrinament Lector, les places restants seran ocupades per usuaris que fan ús regularment de la biblioteca i que demanden la participació a tallers. Són infants que estan millorant el procés de lectoescriptura a partir dels àlbums il·lustrats i que assisteixen una hora a la setmana a la biblioteca però que després no han fan més ús. Anteriorment tres d'aquests infants havien ocasionat conflictes a la biblioteca i al carrer, amb el recurs educatiu volem consolidar la biblioteca com un espai socialitzador i reforçar les actituds positives.

Temporalització: Hem escollit nou àlbums il·lustrats, tres per a cada àmbit. La durada de l'acció és de nou setmanes, a raó d'una sessió a la setmana. Cada àlbum es treballarà en una sessió que durarà una hora i mitja. A l'inici de cada àmbit ens marcarem els objectius a assolir. La sessió consta de la narració d'un àlbum il·lustrat i activitats generades arran d'aquest.

Cada sessió té la seva fitxa pedagògica amb les dades tècniques i els conceptes a treballar juntament amb les activitats, adreçades a complir els objectius marcats. Al final de cada àmbit hi ha l'eina d'avaluació dels objectius.

Avaluació. En el recurs es valorarà l'avaluació d'impacte i diferida.³⁹ La avaluació d'impacte és aquella que es fixa amb els efectes o repercussió de l'acció. Aquesta modalitat d'avaluació ha d'anar lligada amb la diferida que avalua a mitjà i llarg termini els resultats. L'avaluació de l'educació en valors s'ha de fer a mitjà termini, però sí que podem extreure dades qualitatives com a indicadors per tal de saber si s'ha comprés el text i els conceptes. Les preguntes de comprensió del text dirigides al grup d'infants un cop acabada la narració per part de l'educador ha de servir per confirmar l'entesa

³⁹ Trilla (1997:206)

de la història. Per conèixer si els conceptes s'han interioritzat, una sessió de cada àmbit la realitzarem amb la tècnica del Philips 66.

Philips 66 és una tècnica de dinàmica de grups per elaborar o intercanviar informació. La tècnica original divideix el gran grup en subgrups de 6 persones per discutir un tema durant 6 minuts i arribar a una conclusió. Després d'una posada en comú se n'extreu una conclusió general. La tasca de l'educador és la de ser facilitador, i integrar el treball efectuat pels subgrups. Pel nostre recurs educatiu, però dividirem el gran grup en 3 o 4 persones i donarem el temps que sigui necessari per tal de respondre les preguntes de la sessió. Les conclusions que se n'extreguin a partir d'aquesta tècnica seran dades qualitatives que ens serviran per saber si els conceptes que deriven dels objectius marcats per a cada un dels àmbits s'han entès.

3.4.- Proposta per a treballar l'àmbit de la Interculturalitat

3.4.1.- Introducció

El barri de Pont Major ha rebut un gran flux d'immigració africana, i també anteriorment espanyola. Així, el dia a dia, m'ha portat a treballar la diversitat com a un element positiu, cohesionador i enriquidor, fent del diàleg una eina de convivència i de resolució de conflictes.

He marcat el terme de interculturalitat, deixant de banda el de multiculturalitat *“perquè més que el principi de quantitat, privilegiem el criteri qualitatiu. En efecte, interculturalitat significa interacció, intercanvi, obertura i solidaritat efectiva: reconeixement dels valors, de les maneres de viure, de les representacions simbòliques, dins dels registres d'una mateixa cultura o bé entre cultures diferents”*. (Puig i Moreno, 1991:15).

L'educació intercultural prepara a la ciutadania perquè pugui desenvolupar-se en una societat plural i democràtica. Té com a missió la igualtat en drets, deures i oportunitats de totes les persones i el dret a la diferència en un marc de valors convivencials compartits.

L'educació intercultural es basteix sobre tres eixos bàsics:

- **Igualtat.** Garantir una educació bàsica i de qualitat per a tothom, que ens iguali en oportunitats.
- **Diversitat.** Educar per a conviure en societats plurals i complexes. Gestionar de forma positiva els conflictes i participar en un projecte de futur compartit.
- **Identitat.** Educar per a contribuir a la construcció de personalitats madures i responsables.

L'educació intercultural és un camp en el qual els professionals de l'educació, i concretament els educadors socials, tenim recorregut. El fet de veure la diferència sense reticències, alhora, que som més iguals que diferents. En un moment de crisi econòmica com el que estem vivint, fa que l'educació en aquest àmbit sigui clau per la pau social. Sense caure en l'error d'igualar immigració i pobresa, sí que és veritat que en un moment d'atur elevat els grups més desfavorits lluiten per un espai social. La xenofòbia i el racisme (rebuig i odi a l'estranger) són xacres que hem de treballar en el nostre entorn més proper. Hem de conèixer el fenomen, les seves conseqüències, els motius pels quals apareix i les persones que el porten a terme.

Històricament la literatura infantil clàssica ha vist l'estranger des de tres rols. Com l'ignorant, l'exòtic o el dolent del conte. Sempre lligat a la mentalitat de cada època, durant el colonialisme per exemple, l'estranger era ignorant, bàrbar i inferior, només cal mirar com tractaven els negres al Tintin d'Herge o al Massagran de Folch i Torres. Ja a finals segle XX aquesta tendència decau, i apareixen àlbums on les diferències culturals són enriquidores tant pel nouvingut, com per l'autòcton, en una situació d'igual a igual.

Els àlbums que he seleccionat tracten el tema de la diferència i de l'assimilació o no com a *Quatre petites cantonades de no res*; *Les creps de Mama Panya* és una preciosa al·legoria de la cooperació i la solidaritat a Kenia i per acabar, *l'Home de Color* ens convida a revisar el llenguatge i les idees preconcebudes.

Una de les claus d'aquest apartat és entendre de quina manera les relacions personals estan condicionades per l'ordre social, cultural i familiar. Això no és un conflicte, fins que s'exclouen de facto tots els individus que no entrin dins d'aquest cànon.

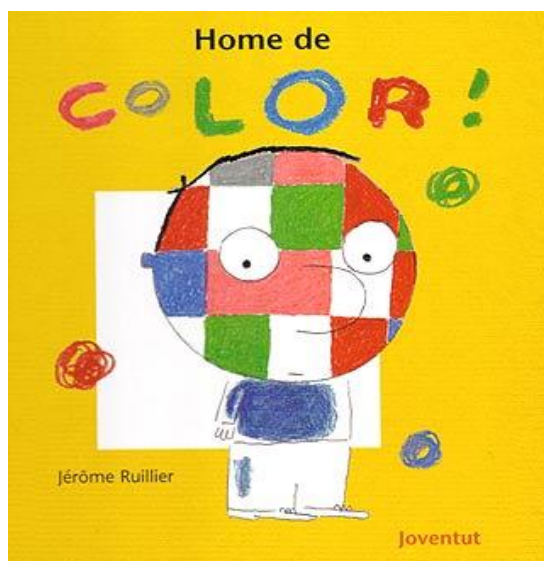
Objectius de l'àmbit:

- Fomentar actituds de tolerància amb els companys.
- Respectar i positivitzar les diferències culturals.

3.4.2 Fitxes de l'àmbit : Interculturalitat

Primera sessió

Fitxa tècnica

Referència bibliogràfica: *Home de color*, Ed. Joventut, Barberà del Vallès , 2003

Text i il·lustracions: Jérôme Ruillier

Característiques: 23,5 x 23,5 cm. Cartoné. 32 pàgines

Argument: L'home anomenat de color explica que quan neix és negre, quan creix segueix sent negre, o si pren el sol, o té por, el seu color no canvia. En canvi l'home

que anomenen blanc, neix de color rosa, si ren el sol es torna vermell, si té fred de color blau, i si està malalt de color groc. Encara hem de parlar d'home de color a qui té la pell sempre negra?

Fitxa didàctica

Apunts per al contacontes: És un conte amb clau humorística, però que toca temes seriosos. Al moment de la narració no s'ha d'escatimar en recursos i aconseguir treure la rialla als infants.

Per fer més visual la quantitat de colors de l'home blanc es poden usar llapis de colors (blanc, rosat, blau, verd, vermell, etc.) i cada vegada que surt a col·lació el color, posar-se també un nou llapis a la mà.

És important que els oients sàpiguen que *home de color* és l'eufemisme de l'home negre. Llençar el desafiament: "Sabeu que l'home blanc en realitat és l'home de color?" ja que així podem fer centrar l'atenció al principi de la narració.

Comentaris: Malgrat que la pell negra té diferents pigmentacions i, per tant, diferents tons de color, aquest llibre posa de manifest que de fet el blanc i el negre són colors, així som tots homes de color. És un àlbum en to crític, que trenca idees molt arrelades en clau humorística i de tendresa. Aquest és un conte-poema transmès de generació en generació per la tradició oral africana contra les expressions racistes i de domini econòmic i cultural que qüestiona els prejudicis i les idees preconcebudes.

Conceptes a treballar:

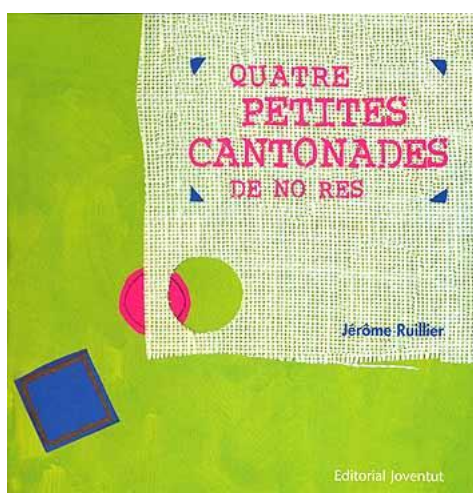
- Respecte
- Eufemismes
- Actuacions respectuoses

Activitats:

- Buscar frases fetes on el negre sigui pejoratiu: la llista negra, ho veia negre per sortir-me'n...
- Joc d'eufemismes: "Dic A però, en realitat, vull dir B". Ex: "Dic estic cansat però, en realitat, vull dir no m'agrada parar la taula".
- Fer un mural, amb revistes velles, on hi aparegui gent amb la cara de tots els colors (des la blancor a la negror). Decidim quin nom li posem al mural. Qui vulgui també s'hi pot dibuixar.

Segona sessió

Fitxa tècnica

Referència bibliogràfica: *Quatre petites cantonades de no res*, Ed. Joventut, Barcelona, 2004

Text: Jérôme Ruillier

Il·lustracions: Jérôme Ruillier

Característiques: 23,5 x 23,5 cm. Cartoné, 32 pàgines

Argument: El petit Quadrat vol jugar a casa dels seus amics, el petits Rodons, però no passa per la porta perquè la porta és rodona com els seus amics. Ho prova de totes les maneres però no pot i s'entristeix. Els petits Rodons pensen a retallar-lo per les cantonades. Ell els diu que no, que li farien massa mal.

Els petits Rodons es tanquen en una sala i discuteixen molt de temps sobre què han de fer, per exemple si ell ha de canviar i ser rodó. Finalment s'adonen que el problema és la porta de casa: si la retallen i la fan quadrada tots hi entraran.

Fitxa didàctica

Apunts per al contacontes: És un conte senzill amb il·lustracions simples. A l'hora d'explicar-lo pot tenir unes figures geomètriques (els més petits les aprendran): un quadrat i unes quantes rodones.

Comentaris: Àlbum amb unes il·lustracions molt austeres i senzilles, on hi destaca el treball dels diferents materials i, sobretot, les diferents formes geomètriques.

És un conte que des del punt de vista de l'educació social ens permet treballar molts àmbits des de la diversitat, persones amb discapacitats,... De fet és centrar l'individu, la persona en l'eix de les nostres decisions i emmotllar la realitat a les seves característiques, en definitiva, ser més pràctics i conèixer-nos més a nosaltres mateixos per saber trobar el nostre lloc i fer-lo adequat.

Conceptes a treballar:

- Assimilació
- Majoria/minoria
- Emigració

Activitats:

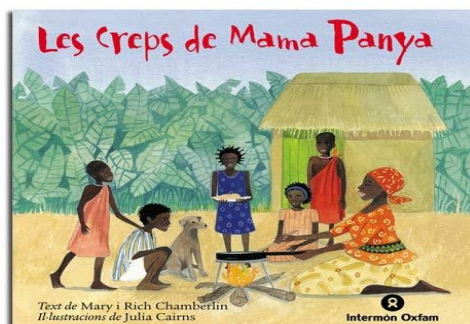
- Tècnica Philips 66. Per grups de 3 persones s'han de contestar a les següents preguntes.

1. T'ha passat alguna vegada una cosa semblant al quadrat?
Tu eres diferent i et volien canviar?
2. Has canviat mai de casa?
3. Has canviat mai de país?
4. Com vas viure el canvi de país? Com creus que ho viu qui canvia de país?
5. Creus que a una persona immigrada li pot passar això? Costums, religió, llengua... els ha de canviar?
6. Si un costum d'una persona immigrada et va bé i t'aporta avantatges, te'l faràs també teu?

És possible que algunes de les preguntes no les compreguin en tota la seva dimensió, per tant, com a educadors hem de facilitar l'entesa del missatge a les competències del grup. Una vegada n'han parlat en petit grup, fem una posada en comú tots junts. Aquest és el moment en el qual l'educador copsa tot el que diuen i introdueix els conceptes.

Tercera sessió

Fitxa tècnica

Referència Bibliogràfica: *Les creps de Mama Panya*, Ed. Intermón Oxfam, Barcelona, 2005

Text: Mary i Rich Chamberlain

Il·lustracions: Julia Cairns

Característiques : 26 x 25 cm. Enquadernació dura, 40 pàg.

Argument: Ens situem a Kenia. Dos protagonistes: l'Adika, un noi llest, i la seva mare Mama Panya van al mercat a comprar els ingredients per fer creps per sopar. L'Adika està molt il·lusionat pensant a convidar tots els seus amics i Mama Panya està preocupada pensant que potser la farina que té no la podrà fer estirar tant. Durant el camí es troben tot de gent: el vell Mzee pescant al riu, els joves Sawandi i Naiman conduint les vaques i Gamila una amiga de l'escola. L'Adika els convida tots a sopar mentre que la mare compta les dues monedes que té a la butxaca.

Un cop a mercat compren un bol de farina per una moneda a la Bibi i la Bwana Zawenna, les dependents. L'Adika les invita a sopar creps i aquestes li regalen una tassa de farina. La mare li diu a l'Adika, que seran uns afortunats si els en toca una a mitges. L'Adika està tranquil. La seqüència es repeteix quan compren el pebrot picant a en Rafiki. L'adika li diu a la mare que ja ha invitat a tots els seus amics.

Mama Panya i l'Adika cuinen les creps amb tots els ingredients. Una vegada preparades, arriben en Sawandi i en Naiman amb llet i mantega; el vell Mzee amb tres peixos; la Gamila porta plàtans; la Bibi i la Bwana una bossa de farina i en Rafiki espècies.

L'àpat acaba amb tota la tropa cantant i menjant sota el baobab i l'Adika recordant-li a la mare que ho tornaran a fer molt aviat.

Fitxa didàctica

Apunts per al contacontes: és un conte que agrada a tothom. És important amb la veu donar caràcter alegre a la veu d'un Adika entusiasta, i a la veu de preocupada de Mama Panya, quan s'adona que el tema del sopar se li'n va de les mans.

Comentari: *Les creps de Mama Panya* és un llibre indicat per a totes les edats, però especialment per als petits de fins a 9 anys. És ideal per treballar la generositat i la cooperació.

Conceptes a tractar:

- Treball en equip
- Generositat

Activitats:

Després d'explicar el conte fer un mini-fòrum :

Quin era el pensament de la mare? I el de l'Adika? Perquè convidava tothom l'Adika? Estava preocupada la mare? Tothom que ha anat a la festa hi ha col·laborat?

*Podem parlar amb els infants de quina va ser l'última festa que van anar o organitzar.
Com es va fer? Tothom va portar coses?*

Per altra banda, les fantàstiques il·lustracions de Júlia Cairns ens situen en un poble de Kenya. A través de les imatges, és molt senzill per a l'educador donar una idea de la seva manera de viure, de cuinar, de consumir...

La situació en el mapa de Kenia i el coneixement d'Àfrica és un element important a saber. Al final del conte hi ha unes pàgines explicatives de com és el país, l'idioma, els animals i evidentment, les creps de Mama Panya.

Per tal de fer sentir el treball en equip el joc és una gran eina. Per exemple es pot jugar al joc de les cadires en format competitiu i cooperatiu. La forma darwiniana de jugar-hi és que el que es queda sense cadira quan s'apaga la música queda eliminat, el més fort i capacitat acaba guanyant. La forma cooperativa és que tots tenen un objectiu comú: quan s'apaga la música han de pujar a dalt de les cadires, si un sol peu o mà toca a terra tot el grup queda eliminat. Per experiència, aquesta segona opció és molt més apreciada i divertida. L'explicació posterior de com s'han sentit en les dues modalitats del joc pot ser una bona manera d'acabar la sessió.

3.4.3.- Avaluació dels objectius

La comprensió del conte l'avaluarem de manera oral. Una vegada finalitzada la narració, l'educador preguntarà als infants sobre els fets de la història per comprovar-ne l'entesa.

Ens hem d'assegurar que els conceptes marcats per a cada sessió s'han introduït per part de l'educador. Per obtenir dades qualitatives de cada sessió observarem el desenvolupament d'aquesta i els resultats de les activitats:

- **Home de color:** la resposta i actitud durant els jocs i el grau de satisfacció de l'activitat.
- **Quatre cantonades de no res:** analitzant les propostes i les conclusions de la posada en comú del Philips 66 observarem el grau d'empatia vers les persones que han realitzat un procés migratori.
- **Les creps de Mama Panya:** la resposta als jocs, l'observació directe de l'educador de si els infants realitzen l'activitat en equip i el grau de satisfacció de l'activitat.

Totes aquestes observacions i anàlisis del procés i el resultat, ens marcarà l'èxit o no dels objectius. També als imponderables que passen a cada sessió , reaccions espontànies, canvis graduals d'una sessió a una altra,... són indicadors del compliment dels objectius. De la mateix manera, que observarem procés de com es desenvolupa l'activitat, si es respecte el torn de paraula, si s'escolten entre ells i si es respecten totes les intervencions.

3.5.- Propostes per treballar l'àmbit de la Cultura de la Pau

3.5.1.- Introducció

En l'Assemblea General de la ONU, fruit de la 55a sessió plenària, celebrada el 10 de novembre de 1998 es va aprovar una *Resolució per el Decenni Internacional per una Cultura de la Pau i no violència per els nens del món* (A /RES/ 53 /25), sol·licitant ajuda a tots els sectors de la societat, des de les institucions d'ensenyança, a les religions, artistes, ONGs fins a mitjans de comunicació.

L'educació per a la pau té com a finalitat fomentar els valors que fan possible preservar i millorar la vida de les persones. L'educació per a la pau està conformada per tots els comportaments, valors, pràctiques, sentiments, actituds i creences que acaben construint-la.

Segons Hoster a l'article "*Selección temática de Álbumes Ilustrados para una educación en la No violencia*" (Escuela Abierta, 2007, 101-127) indica que la violència sobre les persones pot ser de diversos tipus:

- Activa: física, psicològica i social.
- Passiva: no respondre davant senyals de plor, dolor, somriure, de conductes o d'altres emocions.

Per això segueix dient Hoster(Escuela Abierta, 2007) "*[...] parece lógico pensar que se que se contribuiría al acercamiento de esa meta [resoldre el problemes mitjançant el diàleg i la negociació] si se adoptara un estilo pedagógico positivo –que enseñe al niño a identificar y expresar sus sentimientos–, asertivo y proactivo que le ayude a alcanzar la responsabilidad desde la autonomía. Conflictos emocionales como el miedo, la inseguridad, los complejos, la dependencia de los demás o la falta de expresividad, y conflictos de comunicación como la sumisión, la falta de escucha, el egoísmo, la impulsividad o la falta de criterio, deben ser verbalizados desde la primera infancia y sometidos a reflexión y diálogo.*"

La literatura infantil històricament ha fet ús de la violència per tal de superar les dificultats dels personatges, sovint, també, presentada de forma divertida, per exemple *Els 3 porquets, La caputxeta vermella...*

La convivència és el valor primordial de tota societat desenvolupada que conrea la pau i que utilitza el diàleg per resoldre les qüestions que es poden plantejar quotidianament.

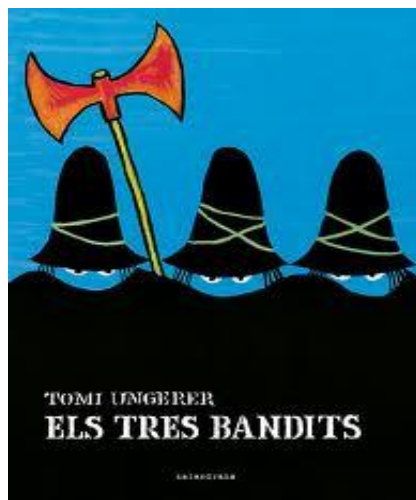
Objectius de l'àmbit:

- Potenciar les relacions personals positives.
- Dotar de recursos per mitjançar en situació de conflictes.
- Identificar i expressar els sentiments i fer del diàleg l'eina de resolució i canalitzador d'emocions.
- Valorar l'empatia.

3.5.2.- Fitxes de l'àmbit de la Cultura de la Pau

Primera sessió

Fitxa tècnica

Referència bibliogràfica: *Els tres bandits*, Ed. Kalandraka, Barcelona, 2001

Text i il·lustracions: Tomi Ungerer

Característiques: 20 x 28 cm. Cartoné. 48 pàg.

Argument: Tres bandits ben organitzats tenen atemorida la població. Fan emboscades al mig del camí als carruatges que passen. Viuen a la muntanya i van amuntegant les riqueses. Fins que un dia troben en un carruatge l'Úrsula, una nena òrfena que va a viure a casa d'una tieta rondinaire. L'Úrsula quasi s'alegra que l'agafin i la portin al seu castell.

Al castell la coneixen i els fa reflexions sobre les riqueses materials. Els 3 bandits són tocats pel cor de la noia i decideixen ajudar els infants orfes i els acaben destinant totes les seves riqueses. Finalment acaben fent un poble amb tots els infants, els quals quan es fan grans construeixen cases al voltant del castell.

Apunts per al contacontes: L'activitat proposada per aquest àlbum afecta la seva narració. L'activitat s'anomena "Escriu el teu final", així el narrador només explicarà fins la part que la nena, l'Úrsula, és segrestada i demana als tres bandits què volen fer de tots els tresors que amunteguen.

A la primera part del conte l'autor s'atura a descriure els tres bandits i el seu *modus operandi*. És una part en què "els dolents" acaparen tot el protagonisme, i és una part en la qual els infants estan molt atents (ho sé per experiència). De cop, la història dóna un tomb i els fets s'acceleren, fet que el contacontes ha de matisar donant detalls allà on l'autor els omet. Les il·lustracions ajudaran a la narració.

Comentari: És un llibre que sorprèn per les seves il·lustracions senzilles, sempre ambientades de vespre/nit de color blau, i per la presentació matisada dels tres bandits, els veritables protagonistes de la història. El llibre té l'estranya qualitat de creure en la reconversió de les actituds. Normalment en els llibres infantil els personatges són molt plans: els que són "bons" o "dolents" ho són de principi a fi. En canvi en aquest llibre es rehabiliten i aquest fet agrada molt als infants.

Conceptes a tractar:

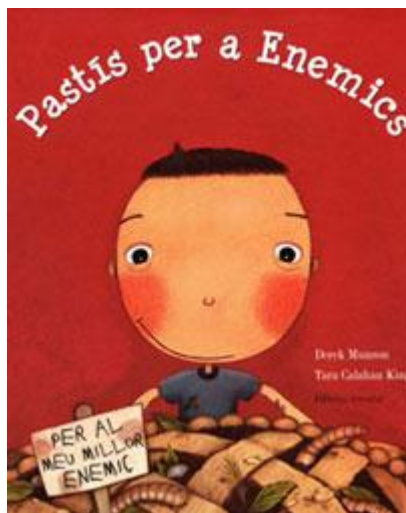
- Por
- Adopció
- Generositat

Activitats

"Escriu el teu final de conte". Cada infant escriurà i il·lustrarà el final de conte alternatiu que ell vulgui. Un cop tothom hagin acabat el llegirem un a un. Finalment llegirem el final de conte real. Aprofitarem per tractar el conceptes de competències emocionals, sense violència. A través del diàleg l'Úrsula aconseguirà la reconversió dels bandits. Podem "editar" un llibre amb tots els finals alternatius.

Segona sessió

Fitxa tècnica

Referència bibliogràfica: *Pastís per a Enemics*, Editorial Joventut, Barcelona, 2004

Text: Derek Munson

Il·lustracions: Tara Calahan King

Característiques : Cartoné amb anelles, 50x65 cm. 32 pàg.

Argument: El conte comença amb la narració en primera persona d'un nen que ens diu "Havia de ser l'estiu perfecte (...)". Llàstima que la història es capgira amb l'arribada d'un nou nen veí al barri, en Claudi Garcia, que comença a fer amics i rivalitzar amb el protagonista. Aquest ràpidament entendreà la paraula "enemic". És llavors que intervé el pare amb saviesa i l'ajuda a trobar una solució infal·lible. D'un vell llibre treu la recepta del *pastís per a enemics*. Per tal que funcioni, però, el nostre protagonista ha de passar tot un dia amb ell i ser amable.

Efectivament l'estratègia del pare funciona, però no pas de la manera que pensava el nen. No es tracta d'un pastís fet amb ingredients fastigosos, ni verinosos per tal d'eliminar-lo, sinó que la solució rau en emprar temps per jugar i agafar confiança amb ell, trencant prejudicis i pensaments preestablerts.

Apunts per al contecontes: Aquest és dels contes que més agraden als nens i que tenen un final del tot inesperat. Cal recrear-se en el moment de suspens, quan estan a punt de menjar el pastís el pare i els dos infants i ningú sap què passarà. És deliciós.

Comentaris: Es tracta d'un relat de gelosia i enemistats però amb la intenció de trobar-hi una solució efectiva, una solució que arribarà a partir del canvi mateix de les pròpies actituds. La solució d'un conflicte amb una altre persona es responsabilitat de cadascú i depén de la manera com ens enfrontem al altres i de la nostre actitud. Aquest àlbum mostra uns resolució de conflictes de manera positiva, i l'autor mostra el camí del diàleg i de les segones oportunitats en les relacions personals..

La concepció errònia que ens formem d'algú a primer cop d'ull, com li passa al protagonista, queda compensada per les estones que passen junts i per la comprensió que són més iguals que diferents. Comparteixen aficions i idees, i mostra el pare del protagonista com un gran mediador per resoldre conflictes.

Conceptes a tractar:

- Relacions positives
- Diàleg
- Empatia
- El pare com a mediador i creador d'ambients favorables per a desenvolupar competències emocionals

Activitats:

- Tècnica Philips 66. Per grups de 3 persones s'han de contestar les següents preguntes.

1. Per què està tan enfadat el protagonista amb en Claudi?
2. Per què el protagonista s'imaginava tot d'ingredients fastigosos pel pastís?
3. Fixeu-vos en les il·lustracions. Per què sempre somriu el pare?
4. Per què li demana que passi tota una tarda jugant amb el seu "enemic"?
5. Era bo el pastís?
6. Què creieu que ha fet el pare?

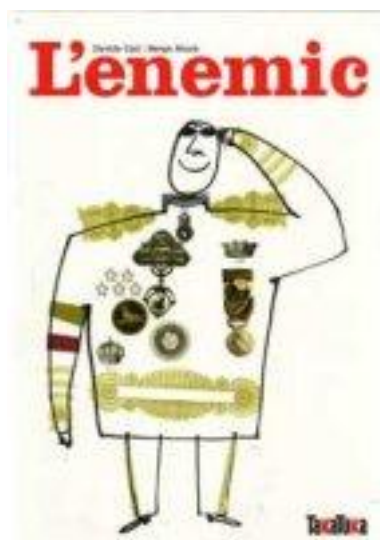
Una vegada n'han parlat en petit grup, en fem una posada en comú. Aquest és el moment en que l'educador copsa tot el que diuen i introdueix els conceptes. L'egoisme, la inseguretats i els complexos que sent el protagonista vers el nouvingut han de sortir a col·lació igual que la tasca del pare com reconductor dels sentiments i canalitzador de les emocions.

Altres possibles activitats

- Trobar una Recepta de cuina en un llibre. Un altre dia utilitzarem la cuina del Centre Cívic per preparar-la. Una vegada feta la recepta ens la mengem, i juguem a la neteja dels estris en cadena.
- Escriure en un paper coses que ens agraden de menjar. Després recollir tots els papers, llegir-los i endevinar de qui és cada paper.

Tercera sessió

Fitxa tècnica

Referència bibliogràfica: *L'enemic*, Ed. Takataka, Barcelona, 2008

Text: Davide Cali

Il·lustracions: Serge Bloch

Traducció: Pere Comella

Característiques: 21 x 29,7 cm. Cartoné, 64 pàgines

Argument: L'acció és situada en el camp de batalla, entre dues trinxeres. A dins, dos soldats, són enemics. L'àlbum ens narra la quotidianitat d'un soldat que té un soldat enemic vivint a l'altra banda, en les mateixes condicions miserables. Explica com s'aixeca al matí i dispara amb el fusell, com menja, com viu la soledat...

Mica en mica, coneixem les seves pors i la idea que s'ha fet de l'enemic a través del manual de guerra que li han donat (mata dones i nens, és cruel i despietat... en definitiva, no és un ésser humà).

El soldat reflexiona i està tip de la guerra. Pensa que ell no ha de ser el primer en aturar la guerra que ho ha de fer el seu enemic. A la nit mira les estrelles i pensa que si el seu enemic també les mirés ho entendria. Al final pren una determinació: la setmana següent, ell farà acabar la guerra i visitarà el forat enemic.

Una nit s'arrossega fins el forat enemic, es creua amb un lleó (l'enemic disfressat) i arriba al seu forat. Quina sorpresa quan troba les mateixes coses que en el seu forat! El mateix menjar sec, fotografies de la seva família i un manual de guerra com el seu amb la diferència que l'enemic a combatre és exactament igual que ell.

Decideix llençar una ampolla amb un missatge que diu que per ell la guerra s'ha acabat. La llença i des del seu forat també passa el mateix des de l'altra trinxera. A l'última pàgina es veu un exèrcit d'homes arrenclerat on n'hi falten dos.

Fitxa didàctica

Apunt per al contacontes: Aquest és un conte que agrada a petits i grans (potser més als grans). Té diferents nivells de comprensió i depenent de l'edat de l'auditori el contacontes pot donar més o menys detall o aprofundir més o menys en el drama de la guerra. És bo per la comprensió fer narracions iguals als dos enemics per fer veure que tot i estar a bàndols diferents viuen el mateix rigor del camp de batalla.

Comentari: Aquest és un dels àlbums que reflecteix millor el que és un al·legat antibel·licista i pacifista. Tracta la cruesa del front sense falses mirades i amb un tractament intemporal i totalment contemporani. Després de llegir i explicar el conte tens una sensació alliberadora i reconfortant, aquelles sensacions de la bona literatura educativa.

Conceptes a tractar:

- Desaprendre
- Guerra

- Comprensió dels propis sentiments

Activitats:

- En el moment que parlem de la comprensió del text, sempre deixant que siguin els infants qui ho facin, inserirem els conceptes a tractar. Quan el soldat aconsegueix superar la por, desaprèn allò que li han inculcat i cultiva el seu esperit crític, és quan té aquesta acció alliberadora.
- Joc de les trinxeres: dos grups un a cada costat. Cadascú en un paper lligat a un globus comença un dibuix. I el pinten de mica en mica. Al cap de 2 minut han llençar el globus a la trinxera del davant. I així fins tothom hagi pintat un xic. És una modalitat de creació col·lectiva.
- Guerra de cançons: es fan dos grups. Es tria un tema o paraula i llavors per ordre cada grup ha de cantar una cançó en què aparegui aquell tema o paraula. Ex: animals, han de cantar cançons d'animals. El primer grup que no sap quina cançó cantar, fa guanyar un punt a l'altre equip. El primer dels grups que arriba a tres punts venç.

3.5.3 Avaluació dels objectius

La comprensió del conte l'avaluarem de manera oral. Una vegada finalitzada la narració, l'educador preguntarà als infants sobre els fets de la història per comprovar-ne l'entesa.

Ens hem d'assegurar que els conceptes marcats per a cada sessió s'han introduït per part de l'educador. Per obtenir dades qualitatives de cada sessió observarem el desenvolupament d'aquesta i els resultats de les activitats:

- ***Els tres bandits***: la resposta als jocs i el grau de satisfacció de l'activitat.
- ***Pastís per enemics***: analitzant les propostes i la posada en comú del Philips 66 observarem el grau d'empatia vers les persones que identifiquen i expressen

els seus sentiments, i fan de la negociació una via per a la resolució dels conflictes, deixant la violència de banda.

- **L'enemic:** la resposta als jocs i el nivell d'assertivitat amb el text.

Totes aquestes observacions i anàlisis del procés i el resultat, ens marcarà l'èxit o no dels objectius. També als imponderables que passen a cada sessió, reaccions espontànies, canvis graduals d'una sessió a una altra,... són indicadors del compliment dels objectius. Observarem també el procés de com es desenvolupa l'activitat. Aquesta observació directa es refereix a indicadors com el respecte al torn de paraula i a les intervencions de tots els participants.

3.6.- Proposta per a treballar l'àmbit de les persones amb discapacitats

3.6.1.- Introducció

El tracte amb les persones que pateixen alguna discapacitat és un dels àmbits en què l'educador pot tenir una presència educativa. El fet de treballar els contes que tenen relació amb aquest tema, pot servir als educadors per aprofundir més en el coneixement de les malalties i en els comportaments que deriven d'elles. Són una font de sensibilització per a la població i els professionals de l'educació en el coneixement de com viuen, es senten i es comporten les persones amb discapacitats. Igualment penso que té un gran interès i pot ser de gran utilitat, conèixer, aproximar-se i avaluar alguns dels àlbums il·lustrats que s'han acostat al tema.

L'àmbit de persones amb discapacitat, ha estat un àmbit molt poc tractat històricament per la literatura infantil, i és en els últims anys que han començat a sortir títols adreçats a aquest col·lectiu, partint més de les capacitats que de les mancances, fet prou adient, com per dedicar-li un espai en aquest treball. La biblioteca està oberta a entitats i associacions, i resta a la seva disposició una sala polivalent per fer-ne ús. La Fundació Ramon Noguera l'utilitza un cop cada quinze dies, per fer-hi un taller. Aquest dia conviuen persones amb discapacitat psíquica i altres usuaris, la biblioteca és un l'espai comú però manca la relació de coneixença mútua. No he programat una

activitat conjunta, però després de les tres sessions si es compleixen els objectius, s'ha de preparar una activitat conjunta on les capacitats de tots surtin reflectides.

És veritat que la literatura infantil no s'ha prodigat excessivament en aquest món, i sovint ha representat la figura de la persona discapacitada com un ésser deformat, malvat o marginal, o just el contrari, com el bonifaci incapaç de fer mal a ningú. Aquesta darrera dècada s'ha de destacar l'aparició d'àlbums en què algun dels protagonistes principals té alguna discapacitat, i en valoren les potencialitats. També com a fet positiu, s'ha de dir que han aparegut novetats editorials amb àlbums en braille, i contes amb llenguatge de signes .

Objectius de la proposta per aquest àmbit:

- Reflexionar sobre la integració de les persones amb discapacitat.
- Fomentar el respecte entre persones.
- Valorar les potencialitats de les persones.

3.6.2 .- Fitxes de l'àmbit: Persones amb discapacitat

Primera sessió

Fitxa tècnica

Referència bibliogràfica: El llibre negre dels colors, Libros del Zorro Rojo, Ed. Tocolote, Madrid-Barcelona, 2008

Text: Menena Cottin

Il·lustracions: Rosana Faría

Característiques: 280 x 170 mm. Cartoné, 24 pàgines

Argument: En Tomàs és un noi cec, i a través dels seus sentits percebem els colors. Ell ens parla del gust, del tacte, de l'olfacte i, fins i tot, del sabor dels colors. Per exemple, ens explica que el groc té gust de mostassa i és suau com les plomes dels pollets o que el color verd fa olor d'herba acabada de tallar i té gust de gelat de llimona. Evidentment, acaba amb el seu color estrella, el negre, que és suau com la seda quan la seva mare l'abraça.

Fitxa didàctica

Apunts pel contacontes: Sempre és interessant fer venir ganes d'escoltar-te, per tant pots començar amb un desafiament: "Voleu saber com són els colors per un nen cec, voleu sentir-los?".

Aquest és un conte adequat per ser de falda. De falda vol dir que tens l'infant literalment a la falda per tal que pugui tocar el llibre i millorar-ne la comunicació afectiva, és el tipus de relació mare-fill. Pel tipus d'il·lustracions en relleu que conté, és interessant que la persona que hi veu entengui i compregui la percepció de les persones cegues: per això ha de tancar el ulls, experimentar i conèixer a partir del tacte. Una vegada acabat d'explicar es pot fer que es passin el llibre per tal de fer la prova.

Comentari: És un llibre especial i crida molt l'atenció pel color i les il·lustracions, cosa que el va fer guanyar el prestigiós premi de la Fira del Llibre Infantil de Bolonya el 2007 (a la categoria de Nuevos Horizontes) .

És un llibre adequat per a tothom, tant per la persona discapacitada com per qui gaudeix de la capacitat visual. A simple vista és totalment negre, però a poc que ens hi fixem, veurem que està escrit en lletres i braille (sistema de lectura mitjançant el tacte), cosa poc habitual en els llibres infantils. I fins i tot les il·lustracions són negres i en relleu, fet que et fa resseguir amb els dits per sobre per conèixer-ne el contingut. Una persona cega amb un sentit del tacte molt més desenvolupat és molt més capaç que una persona amb visió, cosa que fa girar els papers per un moment, fet que als nens, els xoca i, com educadors, aconseguim fer pensar sobre el concepte de discapacitat.

Conceptes a treballar:

- La ceguesa
- El tacte

Activitats:

- Buscar a internet què és el sistema Braille.⁴⁰
- Donar el sistema Braille i un text en aquest llenguatge i per parelles han de llegir què diu el text.
- A través del joc fer sentir empatia amb una persona cega. Podem, per exemple, amb els ulls embenats fer passar objectes quotidians i experimentar com es *veuen* i *s'usen* de manera diferent; fer la compra i pagar amb monedes; també amb els ulls embenats es poden despertar altres sentits com l'oïda i l'olfacte

⁴⁰ El codi Braille es basa en combinacions de sis punts en relleu disposats en dues files verticals de tres punts cada una, donant lloc a 64 posicions possibles, segons el número i les posicions dels punts. (Martínez, 2009)

per conèixer la realitat; o cordar-se les sabates, i així experimentem amb el tacte.

- Que diguin si coneixen alguna persona cega. Per exemple hi ha molts músics cecs que han desenvolupat un gran sentit de l'oïda, com Tete Montoliu, Ray Charles o Stevie Wonder.

Segona sessió

Fitxa tècnica

El cassó del Gerard

Isabelle Carrier

Editorial Joventut

Referència bibliogràfica: El cassó d'en Gerard, Editorial Joventut, Barcelona ,2010

Text: Isabelle Carrier

Il·lustracions: Isabelle Carrier

Característiques: Format: 25,5 x 18,6 cm. Cartoné, 40 pàgines

Argument: En Gerard és un nen que arrossega un cassó. Va sempre amb ell i no se'n pot separar. Durant el seu dia a dia veiem les dificultats que té a causa del seu cassó, se li enganxa a terra, pesa... i per aquest motiu no és com els altres. En Gerard ha de fer dues vegades més d'esforços per tal d'arribar on són els altres, i això el fa enfadar i de vegades es rebotja i es fa renyar. Es voldria desfer del cassó però no pot, i s'aïlla fins que tothom s'oblida d'ell.

Però en Gerard té molt d'afecte i troba persones que li ensenyen a espavilar-se amb el seu cassó, i li fan veure els seus punts forts i a tirar endavant. Tot i que mai no es desfarà del seu cassó pot millorar-ne la convivència i a portar-lo d'una altra manera.

Fitxa didàctica

Apunts per al contacontes: És un conte molt tendre i amb paraules molt senzilles. És fonamental anar ensenyant les il·lustracions als infants, són molt reveladores i ajuden a trobar el significat global a la història. És un conte que commou, ja que tots coneixem algun Gerard.

Comentari: *El cassó d'en Gerard*⁴¹ és un conte metafòric per parlar de les discapacitats en els infants. Molt lluny del concepte de sentir llàstima i del "pobret", ens encoratja amb la superació d'un nen amb dificultats que s'esforça, dia a dia, posant èmfasi en les seves qualitats, i no en els defectes.

És molt bo pel procés d'empatia que engega i la sensació d'indignació que sent quan es vol expressar i no és entès, i per això trenca les relacions amb el món exterior.

Conceptes a treballar:

- Les discapacitats intel·lectuals i de salut mental
- Discriminacions
- Empatia

⁴¹ En aquest enllaç es pot trobar el conte en una versió animada.

<http://www.youtube.com/watch?v=4UYe9yqa4gY>

Document recuperat 25 juny 2013.

Activitats:

- Philips 66. Per grups de 3 persones s'han de contestar a les següents preguntes.

1. Què fa bé en Gerard? Què no tant?
2. Creieu que té alguna malaltia?
3. Vosaltres coneixeu alguna persona com en Gerard?
4. Va a l'escola? Fa el mateix que vosaltres?
5. Jugueu junts ? Feu coses plegats?

- Una vegada n'han parlat en petit grup, fem una posada en comú tots junts. Aquest és el moment en què l'educador copsa el que pensen i senten, i introdueix el conceptes:

Qui són les persones amb discapacitat.? Són aquelles que, o bé de naixement, o per circumstàncies, tenen dificultats a dur una vida quotidiana amb facilitat.

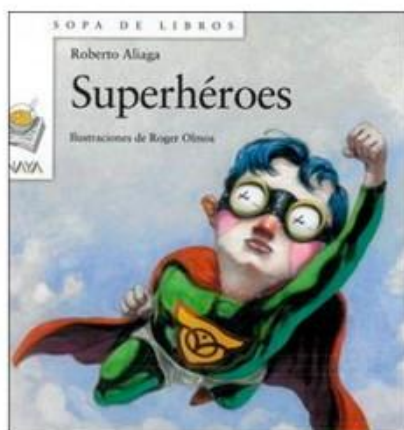
1. **Les discapacitats intel·lectuals:** són aquelles que a causa de limitacions de la intel·ligència, les persones tenen dificultats per aprendre i comprendre, i limitacions per adaptar-se a l'entorn.
2. **Problemes de salut mental:** és un estat de la persona que dificulta que es relacioni de forma autònoma amb la realitat que l'envolta i que pot dur a situacions d'aïllament, patiment.

El món està pensat per a les persones sense discapacitats, per això les que en tenen es troben impediments per fer allò que volen i poden fer. Això comporta una discriminació, ja que tothom té el dret de gaudir de la vida i de la possibilitat de fer les

mateixes coses. Una mancança no pot marginar ningú de cap activitat, per tant hem de trobar la manera d'incloure en Gerard en les nostres accions i les lleis a la societat. Aquest concepte s'ha d'adaptar al nivell de les edats i de comprensió dels infants.

Tercera sessió

Fitxa tècnica

Referència bibliogràfica: Superhéroes, Ed. Anaya, Madrid, 2011

Text: Roberto Aliaga

Il·lustracions: Roger Olmos

Característiques: 20,5 x 20,5 cm. Cartoné. 32 pàgines

Argument: L'acció de la història passa en una escola de Superherois on succeeixen coses del tot extraordinàries als seus alumnes. Són superherois, és clar, però és un secret i no ho poden dir a ningú. La Susi pot clavar puntades de peu a gran distància; l'Andrea viatja a altres mons; en Johnny té una superoïda i és capaç d'escoltar una formiga de l'altra habitació i el narrador del conte té el poder de riure durant tot el dia. Aquests poders només els poden utilitzar a l'escola, a fora han de ser persones

absolutament normals, o sigui que han de dissimular perquè ningú s'adoni que són superherois.

A la sortida de l'escola la Susi ja no s'arrenca les cames ortopèdiques; l'Andrea ja no confon els cotxes amb naus especials; en Johnny agafa el seu gos guia i van pel carrer i el protagonista-narrador com que de tant en tant se li escapa algun secret, de vegades també se li escapa alguna riallada.

Apunt per al contacontes: Les cobertes de l'àlbum poden fer pensar per error que es tracta d'un llibre de Superherois de debò, però no és així, però no ho direm d'entrada. Sí que podem dir: "Mai heu vist superherois d'aquesta mena". És un conte encantador, amb un bon text i unes magnífiques il·lustracions. Quan l'expliqueu feu que els infants les vegin i guanyaran empatia amb els personatges.

Comentaris: Els alumnes d'aquesta escola són, en realitat, nens i nenes amb alguna discapacitat física o mental, però això no els impedeix portar una vida normal i tenir certes qualitats que els fan destacar per sobre els altres, com passa a qualsevol persona. La virtut d'aquest conte és que parteix de les capacitats de les persones.

Conceptes a treballar:

- Igualtats d'oportunitats
- Potencialitats
- Capacitats

Activitats:

- Després d'assegurar-nos que hagin entès del text i que ens hagin descrit els superherois i quins superpoders tenien, els demanarem que cadascun d'ells ens descrigui i dibuixi a un personatge seguint el mateix esquema. Pot ser inventat o basat en algú, ressaltant les seves qualitats davant de les seves

limitacions. Una vegada tothom el tingui acabat presentarà el seu superheroi a tot el grup i acabarem fent una exposició anomenada: "Els superherois".

- Es plantegen casos d'escenes quotidianes en veu alta on s'hi troben persones amb discapacitat. Quina serà la solució? Millorar les circumstàncies per tal de incrementar el benestar, la qualitat de vida i l'autonomia de les persones.

Cas 1: Una persona cega vol creuar el carrer en un semàfor; els colors del semàfors no serveixen: s'han de posar semàfors sonors, adaptats.

Cas 2: Una persona sorda en una sala d'espera on només hi ha altaveus: posar un monitor, així tothom pot saber quin és el seu torn

Cas 3: Una persona en cadires de rodes que va pel carrer: les barreres arquitectòniques tipus voreres i escales, canviar-les per rampes.

Cas 4: Una nena amb discapacitat intel·lectual va a comprar fruita tal i com li ha dit la mare: faltará comprensió i paciència. Hi ha persones que necessiten més temps per a fer les coses, és convenient tractar-los amb comprensió i amabilitat.

Cas 5: Estem al pati i uns nens juguen al mocador i a un nen amb discapacitat de salut mental no el deixen: no permetre la discriminació i que jugui. Si no pot córrer o fer el mateix que els altres, buscar un rol que pugui fer, per exemple dir el número.

Al final de la sessió cada infant pot escollir un dels casos i fer-ne un dibuix. Després aquestes obres serviran per fer una exposició que es pot titular: "Som capaços".

3.6.3.- Avaluació dels objectius.

La comprensió del conte l'avaluarem de manera oral. Una vegada finalitzada la narració, l'educador preguntarà als infants sobre els fets de la història per comprovar-ne l'entesa.

Ens hem d'assegurar que els conceptes marcats per a cada sessió s'han introduït per part de l'educador. Per obtenir dades qualitatives de cada sessió observarem el desenvolupament d'aquesta i els resultats de les activitats:

- **El llibre negre dels colors:** la resposta als jocs i el grau de satisfacció de l'activitat.
- **El cassó d'en Gerard:** analitzant les propostes i la posada en comú de les conclusions de la tècnica del Philips 66 observarem el grau d'empatia vers les persones amb discapacitat.
- **Superhéroes:** observarem les propostes per canviar les actituds.

També als imponderables que passen a cada sessió , reaccions espontànies, canvis graduals d'una sessió a una altra,... són indicadors del compliment dels objectius.

4.- Conclusions

Aquest treball de pràcticum ha viscut diferents etapes, el seu inici data de fa dos anys quan em plantejava fer una guia de consulta d'un seguit d'àmbits de l'Educació Social relacionats amb àlbums il·lustrats. Era un guia dirigida per a professionals de l'educació, contacontes i/o pares que volguessin educar en valors a través del conte. Ara fa un any vaig començar a treballar com a educador a la Biblioteca Just M. Casero de Pont Major i aquest fet em va fer replantejar el treball. Va seguir sent una defensa de l'àlbum il·lustrat com a una eina per l'Educació Social, però la guia de consulta va derivar cap a un recurs educatiu dirigit a infants de 6 a 9 anys usuaria de la Biblioteca Just M. Casero emmarcada dins del *"Pla de Desenvolupament Comunitari de Pont Major: Construïm Ponts"*, instrument de treball que pretén coordinar el conjunt de programes, serveis i projectes que es desenvolupen en diversos àmbits del barri de Pont Major de Girona. Després de dissenyar el recurs educatiu per a la Biblioteca crec més necessària que mai la figura de l'educador social en un equipament com aquest en un barri segmentat en diversos espais urbans molt diferenciats que dificulta la integració, com és Pont Major. Les accions i els recursos van dirigits a cohesionar els grups i a integrar accions entre els diferents serveis i recursos existents al barri.

La biblioteca és un espai comú, públic i obert a tothom, creadora de cohesió social. Des del marc teòric he valorat l'Educació Social com l'acció educadora de la societat, és la Paidocenosi plantejada per Petrus⁴² *"l'educació és el conjunt d'estímuls (paidocenosis) que de manera eficaç possibilita que una societat disposi d'un major nivell de socialització"* (Petrus, 1997:30). Dotar d'eines a l'infant per facilitar la seva integració és una tasca d'un educador de biblioteca, i mostrar-li que com a membre actiu de la societat també és capaç de modificar-la. A partir d'aquest plantejament l'ES és un instrument per a la inserció social. Aquesta idea de societat educadora i d'ES com a instrument d'inserció entronca amb la feina d'educador a la biblioteca i amb el

⁴² Petrus (1997:30)

caràcter inclusiu que proclama la UNESCO⁴³: “*encoratjar el diàleg intercultural i afavorir la diversitat cultural*”.

A l’inici del treball em vaig proposar tres objectius, els analitzaré un a un:

- **Redescobrir la vessant educativa, a més de la pròpia, l’artística, de la literatura infantil i dels àlbums il·lustrats.**

La pràctica diària a la Biblioteca m’ha ensenyat la fascinació que creen els àlbums a usuaris de totes les edats, arribant a la conclusió que és una bona eina per educar en valors per diferents motius:

- Perquè transmeten un missatge clar, entenedor i atractiu (per la gran qualitat de les il·lustracions), característiques adients per a infants i joves.
- Perquè són concisos. Els autors d’àlbums il·lustrats fan un gran exercici de síntesi per fer arribar conceptes i emocions al receptor. El fet que puguin ser llegits o narrats en poc temps facilita la motivació i l’atenció dels infants.
- Per la diversitat de temes tractats.
- Per la utilitat de fer veure certs actituds i comportaments, per fer comprendre sentiments que té l’infant i saber-los expressar, per treure la por a la solitud de la foscor, per resoldre conflictes, per canalitzar les emocions...

Els contes històricament han estat utilitzats com a eines didàctiques i de moral, aquest pràcticum proposa l’àlbum il·lustrat com a eina capaç de provocar un procés d’empatia de l’infant vers els sentiments dels personatges ficticis, emmirallant-se amb el propis i adonar-se que allò que sent és comú i expressable. Aquest procés de creixement personal és acompanyat per l’educador que fa de mediador entre l’àlbum i l’infant, creant un vincle afectiu.

⁴³ A l’annex 2 adjunto el Manifest de la IFLA/UNESCO sobre la Biblioteca Pública (1994).

A l'iniciar aquest estudi vaig reflexionar sobre el concepte, l'emoció i la base del coneixement científic, i de com aquest rebutjava l'emoció per a fer ciència. Tenint en compte aquestes dues vessants humanes (emoció i raó) tendim a buscar la unió perquè unes arribin allà on no arriben les altres. Es tracta d'aprofitar el poder emocional d'interiorització i d'identificació de l'àlbum il·lustrat (text i imatge) amb finalitats didàctiques, integrant pedagògicament sensibilitat i intel·ligència, els recursos teòrics i pragmàtics amb la visió artística i emotiva. Aquesta és la visió que fa de l'àlbum il·lustrat una excel·lent eina.

El segon objectiu és:

- **Fer una proposta en la qual els àlbums il·lustrats siguin eines pedagògiques útils per a l'educació social, també aptes per a altres professions com mestres, bibliotecaris, pedagogs, narradors de contes o fins i tot pares i mares.**

Per a què l'àlbum il·lustrat sigui adequat a l'educació en valors és necessari saber quins valors conté cada àlbum. Mercès a l'estudi de Nieto i Gonzalez(2002) coneixem els valors formatius que contenen els llibres de literatura dels alumnes de 3r i 4t de primària, infants de 8 a 9 anys. La presència de **valors afectius** en un 29,8% del total de llibres i **valors socials** en un 26,11%. I de **valors vitals** un 17,58%. (desig de diversió, il·lusion...) ens mostren en dades que la bona tria de l'àlbum ens permet tractar temes amb l'infant relacionats amb valors positius de convivència (adequats per a un barri com Pont Major) però també extrapolable a qualsevol altre barri, poble o ciutat.

Els àlbums tractats a les fitxes són triats per els valors que inspira el PDC de Pont Major, i estan integrats en un projecte de 9 sessions. També poden ser tractats individualment, narrar-ne un per separat, i servir com a guia d'àlbums adequats (com el primer propòsit a l'hora d'encarar aquest pràcticum) per a treballar en qualsevol àmbit de l'educació formal o no formal.

El tercer objectiu és el que pretén de complir el marc pràctic:

- **Elaborar un disseny de recurs per a una intervenció a la Biblioteca Just M. Casero en el marc del *Pla de Desenvolupament Comunitari: Construïm Ponts a partir d'àlbums il·lustrats*.**

Partint de la premissa que els àlbums, són eines aptes per educar en valors, he dissenyat un recurs que es portarà a la pràctica a la Biblioteca Just M. Casero. Partint de les demandes dels usuaris infantils de la Biblioteca, aquest recurs educatiu vol integrar-les amb els objectius del PDC i l'ús de l'àlbum il·lustrat com a generador de pensament. He dirigit el recurs als infants del Projecte d'Apadrinament lector (provinents de l'escola pública CEIP Carme Auguet), per la raó que estan madurant el procés de lectoescriptura i perquè tres dels vuit integrants d'aquest projecte, causen incidències a la biblioteca. El reforç positiu després de les activitats busca una nova relació amb ells i l'equip de la biblioteca. Restaran unes places vacants per alumnes d'altres escoles per fer del recurs un espai comú alternatiu al carrer.

Una vegada acabat aquest Treball de Pràcticum, puc revisar la feina feta a la biblioteca i plantejar-me la futura. Penso que per adequar-se completament al PDC aquest recurs ha de tenir continuïtat amb altres infants del barri, com són els usuaris del CO i del SIE, infants que ja hem col·laborat amb anterioritat i que ajudaran a integrar les accions amb altres serveis que permeti evitar la fragmentació del barri i crear espais de relació comuna. De la mateixa manera, amb els usuaris de la Fundació Ramon Noguera hem de millorar la relació amb els usuaris quotidians de la biblioteca.

Des d'una vessant educativa la biblioteca té una sèrie de reptes:

- **Ser un espai d'intervenció social.** Amb un treball conjunt amb serveis socials la biblioteca ha de tendir a ser un espai de prevenció, anticipació, detecció i intervenció.

- **Ser un espai d'intervenció educativa:** la biblioteca ha de ser utilitzada per tota la població en general i també els agents socials. Ha de ser un espai comú de relació dels diferents grups segmentats de la població. el fet d'estar en un barri perifèric no ha d'impedir que sigui un espai amb activitats culturals com el centre de Girona.
- **Ser generadora de sinèrgies.** Tal com guia el PDC de relligar accions entre serveis i equipaments, per tal de no fer activitats "bolet", la biblioteca ha d'aprofitar el seu espai per realitzar accions, i continuar amb les existents, amb els diferents serveis i entitats del barri, com el SIE, el Centre Obert, Associació La Cata,...
- **Ser un espai de cohesió social:** els nous ciutadans arribats al barri de Pont Major han de poder accedir a l'equipament, ja ho fan els infants escolaritzats però molt poc els seus pares/mares, aquest és un repte de futur.

També des de l'educació en valors, la Biblioteca Just M. Casero seguirà contribuint a la cohesió social seguint aquests reptes.

5.- Bibliografia

Per a la bibliografia de publicacions al final del treball he usat el sistema de cites i referències bibliogràfiques de l'APA.

Obres consultades i citades

Bassa i Martín, R. (1994). *Literatura infantil catalana i Educació (1939-1985)*. Mallorca: Editorial Moll.

Boix i Casas, C. (2007). *Educar para ser feliz*. Barcelona: Edicions CEAC.

Bryant, S. C. (1985). *Com explicar conte*. Barcelona: Ed. Nova Terra.

Canimas, J. Carbonell, F. (2008). *Educació i conflictes interculturals*. Vic: Eumo Editorial.

Comes, G. (1992). *Lectura y libros para niños especiales*. Barcelona : Ediciones CEAC.

Coombs, P. H. (1971). *La crisis mundial en la educación*. Barcelona: Península.

D. Novak, J. (1996). *Teoría y práctica de la educación*. Madrid: Alianza Editorial

De Paz Abril, D. (2007). *Escoles i educació per a la ciutadania global*. Col. Ciutadania Global Sabers, Barcelona: Intermón Oxfam edicions.

Duran, T. (2002). *Leer antes de leer*. Madrid: Anaya.

Duran, T. (2007). *Àlbums i altres lectures*. Barcelona : Associació de Mestres Rosa Sensat, Barcelona.

Egan, K. (1999). *Fantasía e imaginación: su poder en la enseñanza*. Madrid: Ediciones Morata.

Espelt, R. (2001). *Jonás cumplió los 25. La educación formal en el cine de ficción 1975-2000*. Barcelona: Ed. Laertes.

Estivill, E. i Domènech, M. (2006). *Contes per créixer. Històries màgiques per educar en valors*. Barcelona: Planeta.

Janer Manila, G. (1995). *Literatura infantil i experiència cognitiva*. Barcelona: Pirene.

Malgesini, Gr. i Gimenez, C.(2000). *Guía de conceptos sobre migraciones, racismo e interculturalidad*. Madrid: Los libros de la Catarata.

Marina, J. A. (2000). *Teoría de la inteligencia creadora*. Barcelona: Anagrama

Martinez, Rogelio(2009). *Braille. El acceso de los ciegos al conocimiento*. Madrid: Ed. Mad.

Molist, Pep (2003). *Els llibres tranquils*. Lleida: Pagès editors.

Obiols Suari, N. (2004). *Mirando cuentos. Lo visible e invisible en las ilustraciones de la literatura infantil*. Barcelona: Laertes.

Parcerisa, A. (1999). *Didáctica de la Educación Social*. Barcelona: Ed. Graó.

Parmegiani, C.A. (1985). *Libros y bibliotecas para niño*. Madrid: Ed.Piràmide .

Pérez Serrano, G. (2003). *La educación Social. Objeto de estudio de la Pedagogía Social*. Madrid: Ed. Narcea.

Petrus, A. (1997). *Pedagogía social*. Barcelona: Ariel Educación.

Pierola, M. (1998). *No sé*. Madrid: Ed. SM.

Puig i Moreno, G. (1991). *Hacia una pedagogía intercultural*, dins Cuadernos de Pedagogía, nº 96, octubre, pags. 12-18.

Quintana Cabanas, J. M. (1984). *Pedagogía Social*. Madrid: Ed. Dykinson.

Salisbury, M. (2005). *Ilustración de libros infantiles.*, Barcelona: Ed. Acanto.

Salisbury, M. i Styles, M. (2012). *El arte de ilustrar libros infantiles*. Barcelona: Ed. Blume.

Nieto Martín, S.; González Pérez, J. (2002). *Los valores en la Literatura Infantil. Estudio empírico. Técnicas y procedimientos de análisis*. Valladolid: Aral Editores.

Sedó, C. (1999). *Treballant com a educadora o educador social*. Barcelona: Edicions Pleniluni.

Serrano, S. (1980). *Signes, llengua i cultura*. Barcelona: Edicions 62.

Soler Masó, P.(coord)(2005). *L'educació Social avui. La intervenció socioeducativa a Catalunya*. Girona: Universitat de Girona.

Trilla, J. (1997). *Animación sociocultural. Teorías, programas y ámbitos*. Barcelona: Editorial Ariel.

Turín, A. (1996). *Por una igualdad de sexos a través de la literatura infantil*. Salamanca: Fundación Germán Sánchez Ruipérez.

Treballs de pràcticum

Balés, C.(2000). *Heus ací que un bon dia...* Tutor: Joan Colomer , UdG.

Mullera, A. (2003). *El conte com a eina de Reflexió. Una aventura experimentada per la Compañía Colorín-colorado a Nicaragua*.Tutor: Alfons Martinell i Sempere, UdG

Pàgines web:

Antonieta Dubourg (2009). *El lenguaje oral y el lenguaje escrito*. Recuperat 14 juliol 2013, des de

<http://www.todo.com.uy/lenguaje/tema9.htm>

Grup Gretel. *Presentació.Document*. Recuperat 14 juliol 2013, des de

<http://gretel.cat/node/2>

Graciela Paula Caldeiro (2005). *Rousseau y Comenius/Concepto de infancia*. Document recuperat 16 juliol 2013, des de

<http://educacion.idoneos.com/index.php/139401>.

George P. Landow (2009). *Richard Doyle*. Document recuperat 16 juliol 2013, des de www.victorianweb.org

Xurxo Marino (2012) *Flammarion*. Document recuperat 16 juliol 2013, des de http://www.culturacientifica.org/grabado_flammarion_engraving.html

Teresa Gimenez (2007) *Teresa Gimenez, autora e ilustradora de cuentos infantiles*. Document recuperat 16 juliol 2013, des de teresa-gimenez.blogspot.com

Jessica Camis (2010) *Artsmarts4kids*. Document recuperat 16 juliol 2013, des de artsmarts4kids.blogspot.com

Claude Marc (1998). *Les albums de Pere Castor*. Document recuperat 16 juliol 2013, des de www.pour-enfants.fr

Marylin Faucher (2012) *Behance*. Document recuperat 16 juliol 2013, des de www.behance.net

Col·legi oficial de Bibliotecaris-documentalistes de Catalunya (2010). *Manifest de la IFLA/UNESCO sobre la biblioteca pública*. Document recuperat 17 juliol 2013, des de http://www.cobdc.org/publica/manifestos/manifest_bp.html

6.- Annexos

Annex 1: Pla de desenvolupament comunitari.

Annex 2: Manifest de la IFLA/UNESCO sobre la Biblioteca Pública(1994)

**PLA DE DESENVOLUPAMENT
COMUNITARI**

**construim
p o n t s**

PONT MAJOR

PRESENTACIÓ

El projecte comunitari de Pont Major és un instrument de treball que pretén **coordinar** el conjunt de programes, serveis i projectes que es desenvolupen en diversos àmbits en el barri de Pont Major de Girona.

DIAGNÒSTIC

DEMOGRAFIA

Total habitants **3005**

Lloc Naixement

Nascuda Catalunya 57.31 %

Nascuda resta Estat Espanyol 17.91 %

Nascuda fora Espanya 24.77 %

Més d'un 40 % són nascudes fora de Catalunya

36 % immigració arriba entre el 2003 i 2006

Població infantil (0-12) 13.5 %

Població major de 65 anys 14.39 %

Escola pública 40 % ocupació 85 % immigració

DIAGNÒSTIC

INDICADORS DE RISC

- Barri **molt segmentat** en diversos espais urbans molt diferenciats que dificulta la integració
- Increment de **l'atur** i greus dificultats econòmiques. Empobriment població.
- Segregació escolar per lloc de procedència. Alta concentració d'alumnat estranger a l'escola pública
- Augment de la **conflictivitat** juvenil i manca de límits
- S'identifiquen zones de venda i **consum de tòxics**
- Poca relació i **poc vincle** entre comunitats culturals diverses
- Alt nombre **habitatges** sense ascensor i la poca mobilitat de persones grans
- Baix nivell de **formació** de determinats grups d'estrangers i augment de l'aïllament

MISSIÓ

MILLORAR LA QUALITAT DE VIDA

dels ciutadans i ciutadanes del barri del Pont Major

Afavorir les condicions **d'igualtat** i **convivència** entre la població del territori per assolir una adequada **cohesió** social

Potenciar la **formació** i **l'autonomia**, la **responsabilitat** i la **participació** ciutadana, en totes les franges d'edat de la població del barri.

PRINCIPIS INSPIRADORS

TRES PRINCIPIS

INTEGRACIÓ D'ACCIONS que es portin a terme al territori per combatre la multidimensionalitat de l'exclusió social del barri.

PARTENARIAT com a eina metodològica: participació i coresponsabilitat dels implicats en els processos.

OPTIMITZACIÓ, eficàcia i eficiència en la gestió de recursos i serveis existents al barri

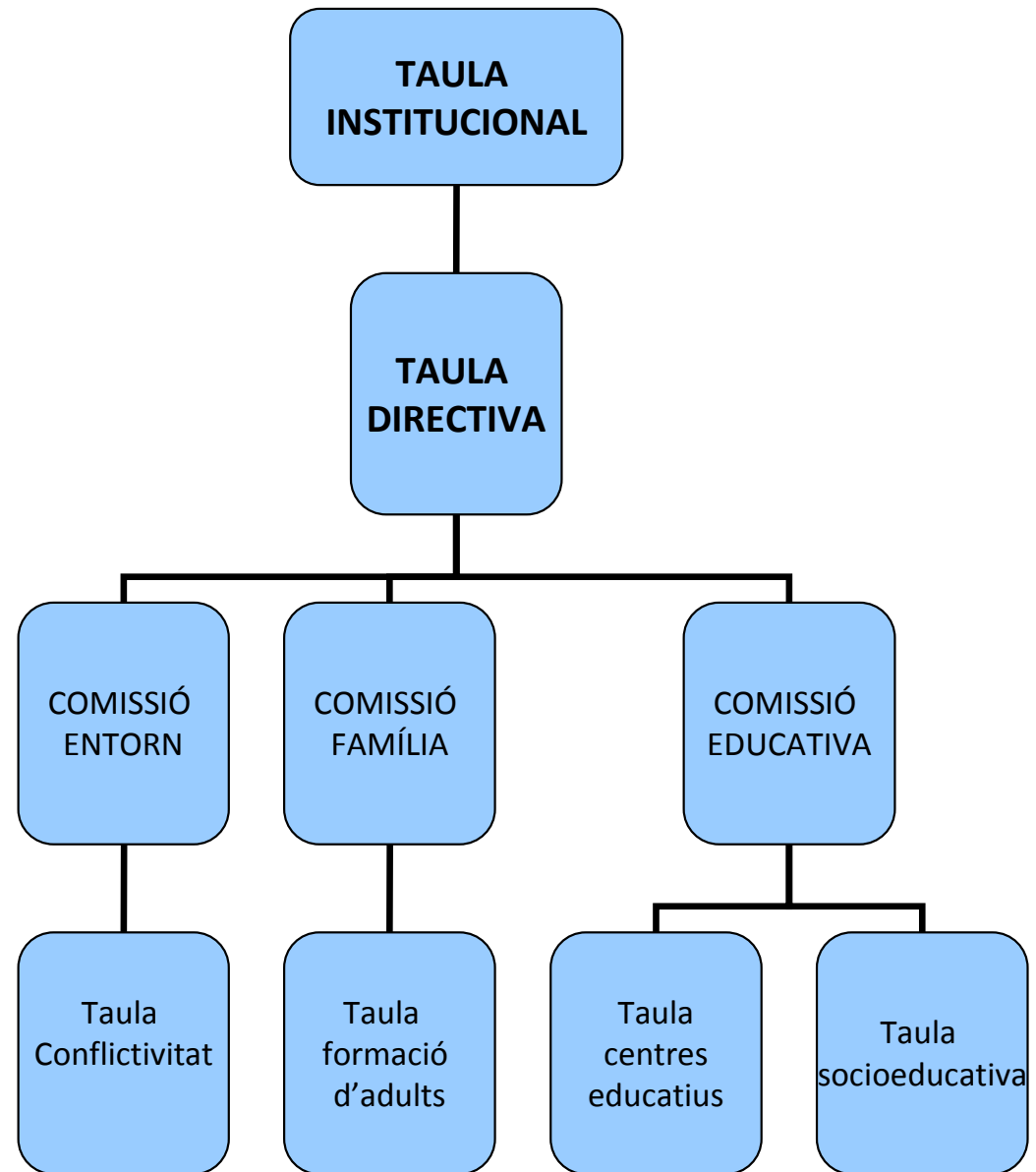
ÀMBITS INTERVENCIÓ

LA GRAN PREOCUPACIÓ ÉS EL PRESENT I FUTUR DELS INFANTS I
JOVES DEL TERRITORI.

A partir d'aquí es definim els **tres àmbits** d'intervenció:

ÀMBIT ENTORN
ÀMBIT FAMÍLIA
ÀMBIT EDUCATIU

Estructura organitzativa

Taula institucional

Taula directiva tècnica

Comissions de treball

Comissió entorn

Comissió família

Comissió educativa

ENTORN

Accions i estratègies

CONTRIBUIR A QUE LA COMUNITAT SIGUI UN ELEMENT EDUCATIU, INTEGRADOR I DE RELACIÓ

1. Treballar per tal que en el decurs de dos anys, tant els pisos sindicals com els pisos verds/grocs tinguin una estructura organitzativa representativa, que complementi, a ser possible, l'associació veïnal ja existent.
2. Aconseguir que en el decurs de dos anys el 80% de les associacions del barri disposin d'un pla funcional per fer operatius els objectius que persegueixen
3. Incorporar al llarg del 2012 a les entitats associatives del barri com a membres de ple dret en l'estructura organitzativa del PDC, per treballar de forma conjunta objectius comuns
4. Aconseguir que les entitats amb serveis i recursos al Pont Major incloguin dins la seva planificació l'objectiu d'arribar a sectors de població més invisibles del barri i/o més allunyats dels recursos i serveis, facilitant mecanismes d'accés.

Taules veïnals

Taula conflictivitat

Serveis del territori

Servei de Suport Associatiu

Mesures per afrontar la crisi

Pati Obert

FAMÍLIA

Accions i estratègies

MILLORAR LA QUALITAT DE VIDA DE LES FAMÍLIES IMPLICANT-LES EN EL SEU PROCÉS DE CANVI

1. Realitzar un estudi sobre la situació dels adolescents del barri, com a eina per programar noves accions
2. Reforçar el treball en xarxa entre els agents del territori que treballen directament amb els infants i les famílies
3. Enfortir la funció socio-educativa de les famílies promovent la seva participació en l'àmbit cívic i comunitari
4. Treballar de forma integrada i coordinada amb els diferents serveis que intervenen en la formació d'adults

Taula Formació d'Adults

Estudi de la situació juvenil al territori (12-16 anys)

Noves estratègies de Treball en Xarxa

Formació de professionals

Creació Espai familiar per treballar hàbits personals i parentals

EDUCATIU

Accions i estratègies

POTENCIAR L'ACCIÓ EDUCATIVA EN EL TERRITORI DE MANERA TRANSVERSAL EN TOTS ELS SEUS ÀMBITS

1. Realitzar un estudi sobre la situació dels adolescents / joves del barri, com a eina per programar noves accions que previnguin situacions de risc
2. Dissenyar, implementar i avaluar itineraris personalitzats, integrats amb els recursos socioeducatius del territori, per infants i adolescents amb dificultats d'aprenentatge i risc d'exclusió social.
3. Aconseguir que els serveis que intervenen en la formació d'adults en el territori treballin de forma integrada i complementaria (Objectiu estratègic)
4. Estimular la relació entre els centres educatius del territori per trobar punts comuns d'actuació i portar a terme projectes que tinguin continuïtat
5. Visualitzar i integrar al barri la tasca que porten a terme els centres i serveis educatius del territori.

Taula Centres educatius

Taula Socioeducativa

Taller d'Èxit Escolar

Projecte Rossinyol

Espai Jove Centre Obert

Taller de deures escolar

Manifest de la IFLA/UNESCO sobre la biblioteca pública

La llibertat, el progrés i el desenvolupament de la societat i dels individus són valors humans fonamentals. Aquests valors només s'assoleixen mitjançant la capacitat de ciutadans ben informats per exercir els seus drets democràtics i tenir un paper actiu en la societat. La participació constructiva i el desenvolupament de la democràcia depenen tant de la formació completa com de l'accés lliure i sense límits al coneixement, al pensament, a la cultura i a la informació. La biblioteca pública, accés local al coneixement, proporciona les condicions bàsiques per aprendre al llarg dels anys, per decidir lliurement i per al desenvolupament cultural de l'individu i dels col·lectius.

Aquest Manifest declara que la UNESCO creu en la biblioteca pública com a força viva per a l'educació, la cultura i la informació, i com a agent essencial per aconseguir la pau i el benestar espiritual a través del pensament. Per aquesta raó, la UNESCO anima els governs nacionals i locals a donar suport i a comprometre's activament en el desenvolupament de les biblioteques públiques.

La biblioteca pública

La biblioteca pública és un centre local d'informació que facilita tot tipus de coneixement i informació als seus usuaris.

Els serveis de la biblioteca pública es fonamenten en la igualtat d'accés per a tothom, sense tenir en compte l'edat, la raça, el sexe, la religió, la nacionalitat o la classe social. Cal oferir serveis i materials específics a aquells usuaris que, per alguna raó, no poden utilitzar els serveis i materials habituals, com és el cas de minories lingüístiques, persones amb discapacitats, hospitalitzades o empresonades.

Tots els grups d'edat han de trobar material adequat a les seves necessitats. Els fons i els serveis han d'incloure tot tipus de suports adients, tant en tecnologia moderna com en material tradicional. Són fonamentals l'alta qualitat i l'adequació a les necessitats i als condicionaments locals. El fons ha de reflectir les tendències actuals i l'evolució de la societat com també la memòria de l'esforç i la imaginació de la humanitat.

Els fons i els serveis no han d'estar sotmesos a cap forma de censura ideològica, política o religiosa, ni tampoc a pressions comercials.

Missions de la biblioteca pública

Les següents missions clau, relatives a la informació, l'alfabetització, l'educació i la cultura, han de ser l'essència dels serveis de la biblioteca pública:

- 1** Crear i fomentar els hàbits de lectura en nens i nenes des dels primers anys.
- 2** Donar suport tant a la formació individual i la formació autodidacta com a la formació acadèmica en tots els nivells.
- 3** Donar oportunitats per al desenvolupament personal i creatiu.
- 4** Estimular la imaginació i la creativitat dels nens i les nenes i dels joves.
- 5** Fomentar el coneixement del llegat cultural, la valoració de les arts, els descobriments científics i les innovacions.

- 6 Facilitar l'accés a les expressions culturals de totes les manifestacions artístiques.
- 7 Encoratjar el diàleg intercultural i afavorir la diversitat cultural.
- 8 Donar suport a la tradició oral.
- 9 Garantir l'accés dels ciutadans a tota mena d'informació de la comunitat.
- 10 Proveir de serveis informatius adients a les empreses, a les associacions i als grups d'interès d'àmbit local.
- 11 Facilitar l'aprenentatge en l'ús de la informació i dels mitjans informàtics per accedir-hi.
- 12 Potenciar i participar en les activitats i els programes d'alfabetització per a totes les edats i iniciar aquestes activitats quan sigui necessari.

Funcionament i gestió

Cal formular una política clara que defineixi els objectius, les prioritats i els serveis d'acord amb les necessitats de la comunitat local. La biblioteca pública ha de ser organitzada de manera eficaç i ha de mantenir estàndards professionals de funcionament.

Cal assegurar la cooperació amb interlocutors rellevants, com per exemple, grups d'usuaris i altres professionals tant a escala local, regional, nacional com internacional.

Els serveis han de ser físicament accessibles a tots els membres de la comunitat. Això implica que els edificis de les biblioteques públiques han d'estar ben situats, amb bones condicions per a la lectura i l'estudi, i també han de tenir les tecnologies adequades i un horari d'obertura suficient i convenient per als usuaris. De la mateixa manera s'han d'establir serveis externs per a aquelles persones que no poden anar a la biblioteca.

Els serveis de la biblioteca s'han d'adaptar a les diferents necessitats de les comunitats en àrees rurals i urbanes.

El bibliotecari és un intermediari actiu entre els usuaris i els recursos. La formació professional i continuada del bibliotecari és indispensable per garantir uns serveis adequats.

Cal oferir programes de projecció exterior i de formació dels usuaris, a fi d'ajudar-los a treure el màxim profit de tots els recursos.

Finançament, legislació i xarxes

La biblioteca pública ha de ser, per principi, gratuïta. La biblioteca pública és responsabilitat de les administracions local i nacional. Ha de tenir el suport d'una legislació específica i ha de ser finançada pels governs nacionals i locals. Cal que sigui un component essencial de qualsevol estratègia a llarg termini encaminada a la cultura, la provisió d'informació, l'alfabetització i l'educació.

Per assegurar la coordinació i la cooperació entre biblioteques a escala nacional, la legislació i els plans estratègics han de definir i promoure, també, una xarxa bibliotecària nacional basada en estàndards de servei acordats.

La xarxa de biblioteques públiques ha de ser dissenyada en relació amb les biblioteques nacionals, regionals, d'investigació i especialitzades, com també amb les biblioteques escolars, d'institut i universitàries.

Implantació del Manifest

Amb aquest Manifest s'insta els qui prenen decisions a escala nacional i local i la comunitat bibliotecària, en general, que apliquin els principis que s'hi expressen. Aquest Manifest es va preparar en col·laboració amb la Federació Internacional d'Associacions de Bibliotecaris i Biblioteques (IFLA) i va ser aprovat per la UNESCO el novembre de 1994.

(Traduït pel Grup de Biblioteca Pública del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya)

Col·legi Oficial
de Bibliotecaris-
Documentalistes
de Catalunya

Resum:

L'àlbum il·lustrat és una eina apta pels professionals de l'Educador Social que exerceixen la seva tasca en un equipament poc habitual com és una biblioteca. L'explicació de contes seleccionats i posterior reflexió/dinamització esdevé una acció de treball comunitari i d'educació en valors en el barri de Pont Major de la ciutat de Girona.

Descriptors:

Biblioteca, Educació Social, explicació de contes, àlbum il·lustrat.